БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

1961 ч. МАРТ 18 СУББОТА № 66 (4856).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Өртээ 2 көп.

СЭКП ТК-ныҢ РСФСР талазы-биле Бюрозунда

СЭКП ТК-ныҢ РСФСР талазы-биле Бюрозу «Москва областыҢ Серпуховский районунуҢ кодээ ажыл-агыйынын мурнакчыларынЫҢ инициативазынын дугайында» доктаалды хүлээп алган.

СЭКП ТК-ныҢ РСФСР талазы-биле Бюрозу Москва областыҢ Серпуховский районунуҢ «Чепелевский» совхозтуҢ саанчылары И. Родинанын болгаш Л. Денисованын, «Заокский» совхозтуҢ механизаторлары И. Жирновтун, И. Тереховтун, В. Ивашкиннин, «Большевик» совхозтуҢ бригадирлери А. Карпутцеванын болгаш В. РезниктиҢ база «Серпуховский» совхозтуҢ бригадири В. Васильеванын эгелээшкинин үүлдүг деп санаан. Олар районнуҢ колхозтарынЫҢ болгаш совхозтарынЫҢ бүгү ажыл-ишчилеринге кодээ ажыл-агыйнЫҢ мурнакчыларынЫҢ чедишкиннери чедингир турун дээш социалистиг чарыштын инициаторлары болуп үнгеннер. Олар эштеринин ажылы дээш харыысалганы боттарынга ап, хүн бүрүнүҢ дузаламчызын оларга көргүзерин, ужуражышкынны үргүлүү чорудуп, дуржулганы солужарын, бот-боттарын хынажырын, мурнакчы дуржулганы нептередириниҢ идепкейлиг пропагандистери болгаш организакчылары болурун хүлээнип турарлар.

Ол патриотчу эгелээшкинни бүгү хемчег-биле деткиирин үүлдүг деп санаан. Москва областын Серпуховский районунуҢ кодээ ажыл-агый мурнакчыларынЫҢ инициативазын калбаа-биле нептередириҢче хемчегларни алырын СЭКП өбкомнарынга, крайкомнарынга, хооркомнарынга болгаш райкомнарынга СЭКП ТК-ныҢ РСФСР талазы-биле Бюрозу сүмелээн.

СССРЭ-ниҢ Дээди СоветиниҢ Президиумунда

Право-Егорлык сугжудулга — суггарылга системазынЫҢ тудуун чедишкиннинг доосканы дээш СССРЭ-ниҢ Дээди СоветиниҢ Президиуму 1961 чылдын март 16-гы Чарлыыбиле «Ставропольстрой» тудуг эргелелиниҢ 150 ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын, албан-хаакчыларын, төлевилел организацияларынЫҢ, партия болгаш профэвилел органнарынЫҢ ажылдакчыларын СССРЭ-ниҢ орденнери болгаш медальдары-биле шаннаан.

«Ставропольстрой» тудуг эргелелиниҢ ажылдакчылары — машина-тудуг конторазынЫҢ бульдезору Л. Ф. Базарный, машина-тудуг конторазынЫҢ начальниги Г. Ф. Бормотов, № 3 тудуг-монтаж эргелелиниҢ арматурщиги В. А. Версов, машина-тудуг конторазынЫҢ машинист-экскаваторщиги Г. П. Деркачев, № 5 тудуг-монтаж эргелелиниҢ дашчызы Е. С. Зайцев, машина-тудуг конторазынЫҢ бульдезору А. К. Казмин, тудуг эргелелиниҢ начальниги О. Б. Канатов, машина-тудуг конторазынЫҢ бульдезору И. К. Королев, машина-тудуг конторазынЫҢ машинист-экскаваторщиги В. П. Посачев, машина-тудуг конторазынЫҢ скреперисчизи П. А. Фроленко, № 1 тудуг-монтаж эргелелиниҢ бетонщиги Е. Я. Чаушев олар Ленин ордени-биле шаннаттырганнар.

Күш-ажылдын Кызыл Тук ордени-биле 18 кижи, «ХүндүледдиҢ демдээ» орден-биле—38, «Күш-ажылчы эрес маадырлыг чорук дээш» деп медаль-биле — 41, «Күш-ажылчы шылгарал дээш» деп медаль-биле—42 кижи шаннаткан.

Часкы тарылгага—эки шынарлыг үрезиннер

СибирьниҢ болгаш СоҢгу КазахстанныҢ кур черлер районнарынга агаар-бойдустун өл-шыгы улгатканынЫҢ түүнелинде тараанЫҢ быжыды эрткен чылын дыка саадаан турган. Дүжүттү ангылай ажаар арга-биле алдынган тараалар безин үрезин кылырынга кургаваан—шыгы 14—15 хуу чедир эвээжевээн. Үрезин кылыр тараалараныҢ шыгы кажан улугда, ук үрезин чогуур үезинде үнмес, саадаар чорукка чедип турар. Ындыг үрезиннерни чашкан шөлдериҢ тараазынЫҢ быжыды ынчангаш оюкшеликтиг болгулаар.

СибирьниҢ колхозтарынын үрезин фондуларынЫҢ байдалдарын академик Т. Д. Лысенко 1941—1942 чылдарныҢ кыжынында-ла өөренип көргеш, үжүккен үрезин тараалараныҢ хавыы быжыга берген төлээде, ук үрезиннерже шык болгаш агаар белен кирип шыдавас дээрзин бадыткап көргүскен. Ынчангаш, ындыг үрезиннерниҢ дүрген үнүүчелин хандырар төлээде, оларны часкы хүн чылыынга, агаарга чылыдары эргежок чугула деп академик айыткан.

Т. Д. Лысенконун ол сүмезин тарылгага калбаа-биле ажыглаан. Хөй миллион пуд үрезиннерни часкы чылыг агаарга, а кышкы үеде чылыткан оран-саваларга азы кургадылга черлеринге таарыштыр чылыдып ап турар.

Омск, Свердловск областардан болгаш Красноярск крайдан алдынган үрезиннериҢ үнүүчелин бо чылдың январь, февраль айларында өөренип тодаргайлаан бис. Кызыл-тас үрезиниҢ, а ол ышкаш сула болгаш арбай (шыгы 40—50 хуу турда) үрезиннериҢ үнүүчел чоруу чавыс болганы илерээн.

ЫндыгЫҢ үрезиннериҢ үнүүчел чорууН хандырарда оларны эжиктери болгаш соҢгалары ажык складтарга арыг, чылыг часкы агаар-биле чылыдары негеттинип турар. Өрээлдерге үрезиннерни чылыдарда, оларны чавыс, чуга кылдыр чаткаш, үе-үеде-ле дескилей быдаг, холуштуруп турары эргежок чугула. Ындыг чылыдылганы 10—15 хонукта үргүлчүлээр.

Ындыг болза-даа, үрезиннерни чазын чылыдып алыр кылыр соҢгаарладыр чорук кончуг айыылдыг. Чамдык чылдарда час орай болгаш соок-даа болгулаар болгай. Ынчангаш, үрезиннерни кыжын чылыдып алырынын бүгү-ле аргаларын ажыглаар херек. Ылангыя үрезиннериҢ шыгын чогуур деннелге чедир кургадып алыры эргежок чугула.

Чылыткан оран-саваларга үрезиннерни кургадып, чылыдып ап болур. Ындыг оран-савага чылыгны 35—40 градустан ажырып болбас. Шык үрезиннерни баштайгы үеде 25—30 градус чылыгга тургузар херек. Ынчаар чылыдарынга 5—7 хүннер четчир.

Тараа кургадыр черлериҢ чылыг агаарын таарыштырып тургаш, үрезин кургадырынга ажыглаары чугула. Кургадылга черлериниҢ чылыы 40 градустан ажып болбас ужурлуг. Ындыг арга-биле кургаткан, чылыткан үрезиннерни таарымчалыг агаарлыг кургаг складтарга шыгжаар.

Эки шынарлыг үрезиннерни белеткээри—бедик дүжүттү алырынЫҢ чугула курлавыры болур.

С. КОТТ,
кодээ ажыл-агый эртемниериниҢ доктору.

Белен бис

ИВАНОВО. (СЭТА). ИвановонуҢ медицина институдунуҢ алдыгы курузунуҢ бөлүк студент кыстары «Кур черниҢ крайынга ажылдаары-биле чоруптарынга белен бис!» деп институттуҢ директору Я. М. Романовка медеглээннер. Кодээ ажыл-агый мурнакчыларынЫҢ Акмолинскиге болган чөвүлел хуралынга эш Н. С. ХрущевтуҢ чугаазы оларныҢ кижи бүрүзүнүҢ сагыш-сеткилин хайныктырыпкан.

Комсомолчу Клавдия Сидорова эмнелге факультедин доозуп турар. Элээн каш чылдар бурунгаар ол бодунуҢ өөрү-биле кады Акмолинск областа «Донской» деп кур чер совхозунга тараа ажаарынга киржип чораан.

— Ол дээрге, кончуг улуг ажылагыйлыг совхоз болгай. Ынчалзажок, аҢаа үүгле чаҢгыс эмчи кижи ажылдап турган. Оон бээр безин уҢ совхоз дыка өскен болбайнаан. Кижи эмнелгезиниҢ ажылдакчылары кур черниҢ колхозтарынга база совхозтарынга кончуг херек. Ол дугайын Никита Сергеевич Хрущев Акмолинскиге чугаалаан-дыр—деп,' Клава медеглээн.

Комсомолчу Клава Сидоровабиле кады Кур черниҢ крайынга ажылдаар күзелди комсомолчу кыстар Галина Крылова, Нина Задворная, Римма Рождественская олар база илергейлээннер.

Өөредилге доосканы аныяк эмчилерни кайнаар чорударынЫҢ хуваалдазы 1961 чылдың апрельде эгелээр. Бо чылын медицина институдун доозар дыка хөй оолдар, кыстар Кур черниҢ крайынга барып ажылдаарын, бистиҢ чуртувуска кодээ ажыл-агый продуктуларынЫҢ өлбекшилин тургузар дээш бүгү улустуҢ демиселинге салыышкынын киирерин шиитпирлээннер.

Улуг гимн

1871 чылдың июньда, Париж коммуназынЫҢ бастыртканынЫҢ соонда, француз чогаалчы-коммунар Эжен Потье «Интернационал» деп кайгамчыктыг ырны бижээн.

«Интернационалдың» бедик революсчу соруктуу, идея талазы-биле чүткүлдүү, кыйгырыглыг, тиилелгелиг мөзүшынары ону пролетаржы шүлүк чогаалынЫҢ болгаш хөгжүмнүҢ эҢ шылгараҢгай чогаалдарынЫҢ бирээзи болдурган.

Кижи төрелгетениҢ төөгүзүнде чаҢгыс-даа ыры, чаҢгыс-даа гимн бүгү делегейниҢ массаларынЫҢ ортузунга «Интернационал» ышкаш шак ынчаар калбаа-биле нептеревейн келген. Ол ыры делегейниҢ пролетаржы гимнизи болу берген.

«Интернационалдың» орус дыл кырынга очулдурулгазы XX үүс чылдың баштайгы чылдарында тарап эгелээн.

МооҢ-биле кады ооҢ бижимелин болгаш аялгазын каш удаа өскерткен. ОктябрьныҢ социалистиг Улуг революциязынЫҢ тиилээнинин соонда «Интернационал» Совет күрүненин гимнизи болган.

1944 чылда Совет ЭвилелиниҢ чаа күрүне Гимнизин бадылааны-биле холбаштыр «Интернационалды» Совет ЭвилелиниҢ Коммунистиг партиязынЫҢ гимнизи кылдыр арттырарын шиитпирлээн.

Эжен ПотьениҢ бижээни болгаш Пьер ДегейтерниҢ аялгазын чогаатканы «Интернационалдың» сөзүнүҢ тыва дылда очулгазын мооҢ адаанда парладывыс.

ИНТЕРНАЦИОНАЛ

Ажыг хилинчекке бастырган
Аштаннар, нулдар, туруҢар!
Өжээн угаанывыс хайныккаш,
Өлүмнүг чаага белен-дир.
Дүржок дарлалдың делегейин
Дүвүн дүндере шапкаштың
Чаа делегейни тургузар бис.
Чаагай чолувус тып аар бис!
ЭҢ-не сөелгү, үжүүрлүг
Эрес чаавыс ол-дур!
Интернационалдааш,
Ишчи чоннар сергээр!
Хаан, бурган ийикпе маадыр
Хамык чонга хостал бербес;
Холдарывыстың күүҢ-биле
Хосталганы чедип аар бис.
Базымчаны чуура шапкаштың
Байлаавысты хунаап аар дээш,
Дегийт дүрген хөрүн базаалы,
Демир изиг турда согаал!
ЭҢ-не сөелгү үжүүрлүг
Эрес чаавыс ол-дур!
Интернационалдааш,
Ишчи чоннар сергээр!
ЧаҢгыс-даа ыры, чаҢгыс-даа гимн бүгү делегейниҢ массаларынЫҢ ортузунга «Интернационал» ышкаш шак ынчаар калбаа-биле нептеревейн келген. Ол ыры делегейниҢ пролетаржы гимнизи болу берген.
Кижи төрелгетениҢ төөгүзүнде чаҢгыс-даа ыры, чаҢгыс-даа гимн бүгү делегейниҢ массаларынЫҢ ортузунга «Интернационал» ышкаш шак ынчаар калбаа-биле нептеревейн келген. Ол ыры делегейниҢ пролетаржы гимнизи болу берген.
«Интернационалдың» орус дыл кырынга очулдурулгазы XX үүс чылдың баштайгы чылдарында тарап эгелээн.
МооҢ-биле кады ооҢ бижимелин болгаш аялгазын каш удаа өскерткен. ОктябрьныҢ социалистиг Улуг революциязынЫҢ тиилээнинин соонда «Интернационал» Совет күрүненин гимнизи болган.
1944 чылда Совет ЭвилелиниҢ чаа күрүне Гимнизин бадылааны-биле холбаштыр «Интернационалды» Совет ЭвилелиниҢ Коммунистиг партиязынЫҢ гимнизи кылдыр арттырарын шиитпирлээн.
Эжен ПотьениҢ бижээни болгаш Пьер ДегейтерниҢ аялгазын чогаатканы «Интернационалдың» сөзүнүҢ тыва дылда очулгазын мооҢ адаанда парладывыс.

ИНТЕРНАЦИОНАЛ

Ажыг хилинчекке бастырган
Аштаннар, нулдар, туруҢар!
Өжээн угаанывыс хайныккаш,
Өлүмнүг чаага белен-дир.
Дүржок дарлалдың делегейин
Дүвүн дүндере шапкаштың
Чаа делегейни тургузар бис.
Чаагай чолувус тып аар бис!
ЭҢ-не сөелгү, үжүүрлүг
Эрес чаавыс ол-дур!
Интернационалдааш,
Ишчи чоннар сергээр!
Хаан, бурган ийикпе маадыр
Хамык чонга хостал бербес;
Холдарывыстың күүҢ-биле
Хосталганы чедип аар бис.
Базымчаны чуура шапкаштың
Байлаавысты хунаап аар дээш,
Дегийт дүрген хөрүн базаалы,
Демир изиг турда согаал!
ЭҢ-не сөелгү үжүүрлүг
Эрес чаавыс ол-дур!
Интернационалдааш,
Ишчи чоннар сергээр!

1967 чылда делегей делгелгез Москвага болур

МОСКВА. (СЭТА). 1967 чылда Москвага ажыттынар делегей делгелгези 520 гектар шөлү иштээр. Ол дээрге, Брюсселге болган делегей делгелгезинин иштээнин шөлден 2,5 катап хөй болур. 1967 чылда Москвага болур делегей делгелгезиниҢ кол чазак комиссары Н. П. Дудоров белеткел ажылдарынЫҢ дугайын март 15-те совет болгаш даштыкы журналистерге чугаалап берген.

Делегей делгелгезинге киржирибиле бүгү күрүнелер, а ол ышкаш улустар аразынЫҢ организациялары чалаттырган турар деп ол медеглээн. ЭкономиканЫҢ, эртемниҢ, техниканЫҢ болгаш культураныҢ талазы-биле чедип алган чедишкиннерин делгелгеге салып көргүзер арганы бүгү чурттарга оларныҢ социалдыг системазындан база күрүне тургузуундан хамаарылга чөкка бээр.

«Депшилге болгаш тайбың дээш» деп кыйгырыгнын алда-биле делгелгени организастап эрттирерин Совет чазак шиитпирлээн. Ол ийи сөс болза бүгү кижи төрелгетениҢ күзелсоруун илергейлеп турар.

Сөөлгү 15 чылдарныҢ дургузунда бүдүн чартык миллиард кижи, тодаргайларга чер бөмбүрээнин чурттакчыларынын ортаа кезии колониалдыг дарладын илчирбезин үзе шаап октаан. Он-он национал чаа күрүнелер тургустунган. Москвага болур делгелгеге ол күрүнелер киржип, хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту чедип алган улустар кандыг, чедишкиннерни чедип ап шыдаар дээрзин бүгү делегейге көргүзеринге бүзүреп турар мен деп Н. П. Дудоров чугаалаан.

Ол делгелге болза, улустар аразынын чугула болуушкуну, янзыбүрү улустарныҢ найыралдыг ужуражыр чыыжы болур. ЭртемниҢ техниканЫҢ, культураныҢ хөгжүлзинде кижи төрелгетениҢ чедип алганы бедик чедишкиннерни делгелге көргүспүшаан, кижиниҢ угаанЫҢ улуг ажыдыышкыннарын улаштыр байыдар база ук ажыдыышкынны тургулукчу чорукка тайбың ажыглаар талазы-биле улустарынЫҢ мурнунда эҢ чугула болгаш харыысалгалыг сорулганЫҢ туруп турарын бүзүредир.

Делегей делгелгезин Совет ЭвилелиниҢ бир-ле дугаар организаторлары ол деп Н. П. Дудоров айыткан. Делгелгени ажыдары Совет күрүнениҢ амыдыралында эҢ-не алдарлыг хүн-биле—ОктябрьныҢ социалистиг Улуг революциязынЫҢ 50 чыл оюнун ойырлалы-биле капсырлаштыр болгаш. Делгелгенин киржикчилериҢе өеде байыр чедиреринге болгаш оларны хүндүлеп хүлээп алырынга совет улус өөрүүр ийик.

Москвага ажыттынар ол делгелгеге бодза, күрүнелер аразынга культурулуг, экономиктиг болгаш садыг ажылрыызааларын калбартырынга, улуттарныҢ тайбын кожа-хелбээ доганашкынга үндезилеттинген найыралын бызыглаар херекке идиглиг болдур дээрзинге идегеп турар бис деп Н. П. Дудоров адактын сөөлүнде онзалап демдеглээн.

ДелгелгениҢ кол архитекторы СССРЭ-ниҢ Тудуг болгаш архитектура академиязынЫҢ чингине кежигүнү Д. Н. Чечулин делегей делгелгезиниҢ турар черинин майык-чуруун бажынЫҢ планын журналистерге көргүзүп сонуургаткан.

Н. П. Дудоров болгаш Д. Н. Чечулин олар журналистернин айтырыгларынга тодаргай харыылар бергеннер.

ПАРТИЯНЫҢ СЪЕЗДИЗИНГЕ ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР

Мал ажылын чорударда— чер ажылын сайзырадыр

Бай-Тайга районнуҢ «Тээли» совхозунуҢ хойжузу эш С. Кандаанын СЭКП өбкомунуҢ VI пленумунга чугаалааны болза, чеди чыл планынЫҢ баштайгы чылында 100 хой бүрүзүнден 147 хураганны алган мен. 1960 чылда 100 хойдан 160 хураганны алыр дээн хүлээлгемни күүседип болурумнуҢ барымдаазы бар турган. Ынчалза-даа мал эмчилери мээн хойларымны аарыг бар деп шинчээш, 153 хойну үзүп чорудупкан. Олар база өөдаар хойлар турган. Ынчаарга ол хойлар-биле катай алырга, мээн алган хураганнарым хүлээлгемге четпейн, 100 хойга онаштыр 140 ажа дүжүп турар болган.

Мал ажылын чорударда—чер ажылын сайзырадыр херек. Бай-Тайга районнуҢ девискээринге кандыг-даа культураны өстүрүп болур. КолхозтарныҢ эрткен чылын куду дүжүт алганы, оларныҢ багай ажылдааны ол-дур. Тараан соонда кукуруза ажжок үнүп олурар. Оон соонда ажаап суггарбазындан үнүш ара боглу бээр турду. Чүгле тараа культуралары эвес, ногаалар база үнер ужурлуг.

Көп-Сөөктүн шыгын чүге ажылдавайн турарыл? Ону шалбаалыг дээш сиген кеспейн турар. Бир өвес оон ортузундан буга каскаш, дөнгеликтерни аштап хаптар болза, аҢаа 3—4 эвес, харын-даа 30 ажыг сараттар турар ужурлуг. Мында олуржуп турар бистиҢ районнуҢ даргалары боданыр болза чогуур.

Хой ажылынЫҢ механизастаттынган бригадаларын тургузар дээн саналга каттышпышаан, эш Кандан мынча дээн: хуу кижилер ышкаш ийи-чаҢгыс бооп алгаш, малды канчап хөгжүдер бис. Хой ажылынын бригадазын тургузуп алгаш, күштү кадып, тарып боозадылганы чорудуп, хойга немелде чемгерилгени берип болур. Оон хөй хураган, дүк чугаажок алдынар. Оон ынай ургларывысты өөреткей бис. Боттарывыс кино көөр, өөредилге чорудар болгай бис.

1961 чылда 100 хой бүрүзүнден 170 хураганны, хой санынан 2,5 кг дүктү алырын хүлээнмишаан, ол база социалистиг чарышка эш ЛопсаҢчапты кыйгырган. Оон ынай эш Кандан 1959 чылда 100 хойдан 147 хураганны алганы дээш оон кадайы Кандан Үрүлеге чазактын дээди шаналы—Ленин орденин болгаш Социалистиг Күш-ажылдын Маадыры атты тывысканынга өөрүп четтиргенин илереткен.

МурнакчыларныҢ одуруунда

Колхоз турган үениҢ тос чыл дургузында ниитинин малын кызымаа-биле менди ажаап келген Виктор Шойнуу—мурнакчыларныҢ одуруунда саналып турар. Ол ам Улуг-Хем районда «Улуг-Хая» совхозтун инек кадарчызы. Чай келген тудумна кончуг өки оттуг, көктүг-шыктыг чайлагларга инектерни ол дыка өки одарладып семиртип келген.

Кускун-Базарынын шыналзында оон кыштаанын одарлары мыйыстыг бода малга таарымчалыг, суггат-биле хандырылгалыг. Шойнуу чеди чылын бирги чылында 67 төрээн инектен 67 бызаны, дийги чылында 62 инектерниҢ 62 бызаларын менди алган. Инек кадарчызы эрткен чылын 4 тонна 500 кг сигенни боттунуҢ күүҢ-биле белеткээн болганы кыштаанын кажаазын өки септээн.

СЭКП-ниҢ XXII съездизинге кудаг ажылчы чедишкиннерлиг ужуражыр дээш ам төрүүр 70 аныяк инектерниҢ бүгү бызаларын ол чаҢгыс-даа хорамча чокка алыр деп социалистиг хүлээлгени алган. Январь, февраль айларда төрээн 20 инектериҢ 20 бызаалары ам менди. Мал ажылынын туска эртемниглериниҢ сүмезин оон практика кырынга ажыглаары чаҢчыл болу берген. Инек кадарчызы инектернин часкы ажаалдазын, одарладыышкынны кошкатпайн турар.

М. КАЛЗАН,
М. МЕТПИШ-ООЛ.

Тараа бүдүрерин көвүдедир дээш

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. Тараа бүдүрерин көвүдедири кодээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдеринге кол айтырыгнын бирээзи. «Большевик» колхозтун тарылгазынын шөлү бо чылын 2314 гектарга чедир калбаар, оон иштинден 1600 гектарга тараа культураларын чажар.

Колхозтун агроному Салчак Доржунун дынналганын өзугаар алырга, часкы хову ажылынга белеткел организастыг чорун турар. Тараа культураларынЫҢ үрезини хереглелиске чедер азы 216 тонна белеткеттинген, картофель үрезини 30 тонна бар.

Ажыл-херек бүрүзүн кижилер, кадрлар кылып боттандырар. Колхозта 24 механизаторлар бар, оларныҢ билиг мергежили база багай эвес. Бо хүннерде 13 тракторлар бүрүн септеттинген, ам ийизин кылып турар. Ол ышкаш 10 сеялкалар, тракторнуҢ 45 илиирлери, кукуруза олурттур 2 машиналар база белеткелдер болган.

Чуртка тараа бүдүрерин көвүдедирин соруга-биле колхоз чамдык хемчегларни чорулуп турар. Чижээ, тарылга шөлдеринде 7120 центнер өдекти чемишчидилгеге мөөнизээн. Чолдактын болгаш Көк-БоомнуҢ суггат бугаларынЫҢ дөзүн аштаар. Барлыктын улуг бугазын ажыглалга киирер, оон-даа өске.

ИНДУСТРИЛИГ ХООРАЙ—КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИНГЕ

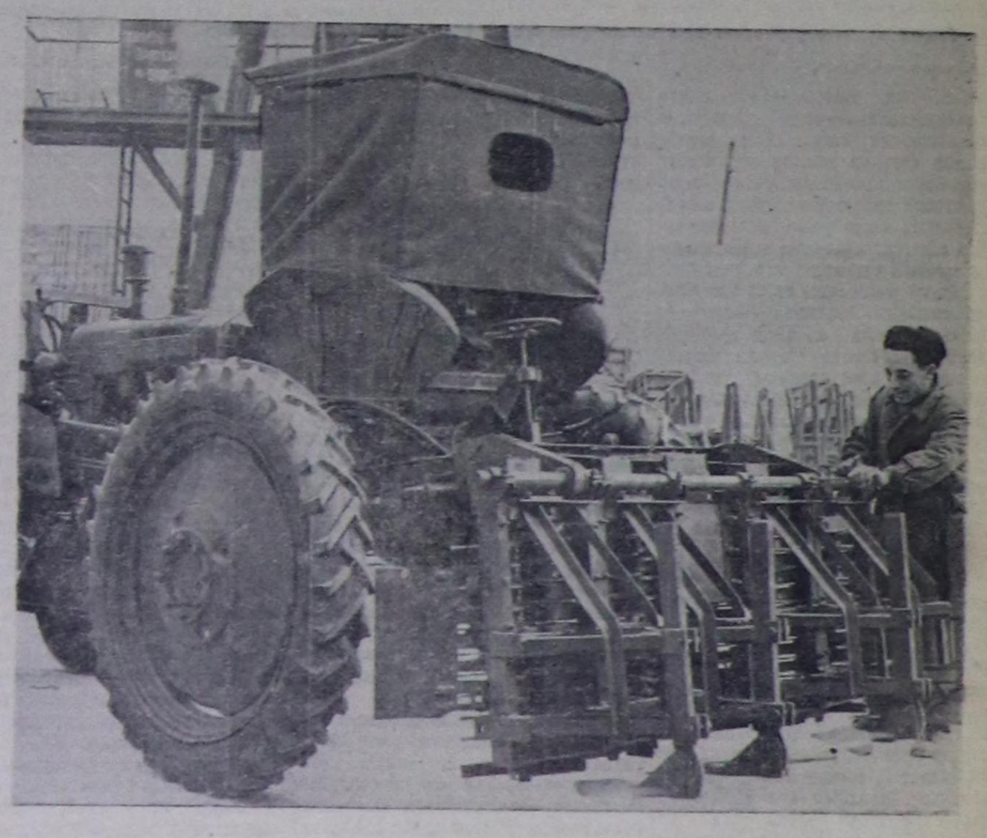

АЗЕРБАЙДЖАН ССР. Бакунун септелге-механиктиг № 2 заводунда ангыс хоорзазы кестирер СРХ — 4 деп агрегатты бүдүрүп үндүрери эгелээн. Ол машинаны республиканын колхозтарынга болгаш совхозтарынга ажыглаар чорук ангыс хоорзаларын тура тырттырарынЫҢ болгаш оларны хээндектээринин хөй күш киирер ажылдарын механизастаар арганы берип турар. Завод бо чылын 300 ындыг агрегаттарны бүдүрүп үндүрер.

Чурукта: ДТ—24—3 деп трактордa хоорза кестирер агрегатты кошканы.

Фото Г. Молочейнистии.

СЭТА-ныҢ фотохрониказы.

СОВХОЗТАРНЫ ҮЛЕГЕРЛИГ БОЛДУРАР

МОСКВА. (СЭТА). Россия Федерациязынын чазаа РСФСР-ниҢ Совхозтар министерствозун тургускан. СЭТА-ныҢ корреспондентизи ол хемчегниҢ ужур-дузазынЫҢ дугайын болгаш совхозтар хөгжүлдезининЫҢ моон соҢгаргы перспективаларынЫҢ дугайын чугаалап бээрин РСФСР-ниҢ Совхозтар министри эш В. В. Мемноновтан дилээн.

— РСФСР-де 4.028 совхозтар бар, олар мооҢ мурнунда республиканыҢ Кодээ ажыл-агый министерствозунуҢ эргезинге турган—деп, эш Мемнонов чугаалаан.—ОларныҢ ниити чер шөлү 186 миллион гектар, оон иштинде тарылга шөлү 52,5 миллион гектар азы республиканыҢ бүгү тарылга шөлүнүҢ барык 40 хуузу болур. Эрткен чылын кодээ ажыл-агый продуктуларын дужаганында совхозтарныҢ үлүү мындыг болган: тараа талазы-биле — 41 хуу, сүттүҢ—37 хуу, эт болгаш дүктүҢ—30 хуу, ногааларныҢ — 63 хуу. Бо чылын ол продуктуларны күрүнеге дужаарынга совхозтарныҢ үлүү улам улуу-биле өзер. Ол байдалдар совхозтар министерствозуН тургузарынЫҢ эргежок чугулазын база негеп келген.

Совхозтарда эҢ эки уксалыг болгаш бедик продуктулуг сүткүр болгаш эткир маллар, нарын дүктүг хойлар, хаваннар болгаш куштар мөөннеттинген.

Эки ажыл-агыйлардан ангыда продукцияны ам-даа четпес бүдүрүп турар болгаш ооҢ бот-үнези улуг болуп турар совхозтарныҢ барын демдеглээри эргежок чугула. Олар кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам ынай өстүреринин курлавырларын ыракта-ла четпес ажыглап турарлар.

Сөөлгү чылдарда тургускан бүдүн чартык мун ажыг совхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаары негеттинип турар.

Үүгле бо чылын безин колдуунда кур черлерлиг районнарда, Ыраккы Чөөн чүкте болгаш улуг хоорайларны, үлетпүр төптерин долгандыр 255 чаа совхозтарны тургускан.

Улуртулганы эжижидери-биле бот орулга-чарылгалыг трестерни тургузары ажыктыг деп көрген.

МинистерствонуҢ кол сорулгазы үүдел дизе, бүгү совхозтарны үлегерлиг, бедик бараанныг болгаш орулгалыг кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелери болдурар төлээде, эртемниҢ чедишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы бүдүрүлгеге нептередири болур. Совхозтар продукцияныҢ единицазынга күш-ажыллын, материалдарныҢ болгаш акша-хөренгилериҢ эҢ эвээш чарыгдалларын үндүрүп тургаш, кол байлакты — черни болдунары-биле долу ажыглап тургаш, продуктуларны бүдүрерин көвүдедириниҢ темпилерин өстүрер ужурлуг.

Ажыл-агыйларныҢ база бир хүлээлгези болза, бедик продуктулуг уксалыг малды болгаш куштарны өстүрери, совхозтарга-даа, колхозтарга-даа сорттуг үрезиннерни, чигир свёклазын болгаш кукурузаныҢ гибридтиг үрезиннерин бүдүрүп бээри болур. Ол сорулганы барымдаалааш, специализастаан ажыл-агыйларны тургускан болгаш ындыг ажыл-агыйларны мооҢ-даа соҢгаар немей тургузар апаар. Чижээлээрге, чигир свёклазын өстүрерин бир үүс ажыг ажыл-агыйлар чорудар.

Ам бо үеде улуг хоорайларны болгаш үлетпүр төптерин долгандыр ногаа-картофельди тарып өстүрер 460 специализастаан ажыл-агыйларны тургускан. ХоорайларныҢ чонун чалан сүт-биле хандырар сорулганы барымдаалааш, хоорайлар чоогунда турар ажыл-агыйларныҢ сүткүр малын улуу-биле көвүдедирин болап турар. А ол ышкаш хереглеттинип турар черлерге сүт бээр кылдыр специализастаан ажыл-агыйларны тургузар.

Бүгү совхозтарда чуртталганын, культура-амыдыралын, бүдүрүлгечин оран-бажыныларынын болгаш лериишкиннериниҢ тудуу калбарган. Үүгле бо чылын безин ындыг тудуларга үүс-үүс миллион рубльди чарыгдаарын төлевилээн, ол хөренгилернин чартык кезии хирезин чурттарга бажыннарынын тудуунга киирер.

Эки совхозтарныҢ суурунга үндезилээш дуржулга-көргүзүлге ажылагыйларын тургузарын айыткан. Ол ажыл-агыйларныҢ бүрүзүнге болук тускай эртемниглер түс черлерниҢ райкүүскомнарынЫҢ бадылаан программазын өзугаар кодээ ажыл-агыйнЫҢ область азы край эргелелиниҢ удургулгазы-биле ажылдаар апаар. ОларныҢ сорулгазы болза, бедик дүжүттерни өстүрер, малдың болгаш куштун бедик продуктулуг болур чоруун чедип алыр талазы-биле совхозтарга дузалаары, тус черниҢ байдалдарынга кодээ ажылагый продукциязын үндүрерин көвүдедир дугайында алдынган дуржулганы кожазында турар колхозтарга болгаш совхозтарга нептередири болур.

Ам бүгү совхозтар часкы тарылгага ажыл-ишчи өзу-биле белеткенип турар. Хову ажылдары эгелеп турар мурнуу чүкте үрезиннерниҢ болгаш техниканЫҢ белеткели колдуунда дооступ турар. Чер болганда трактористерниҢ болгаш өске-даа механизаторларныҢ өөредилгези калбарган. Механизация училищелеринде, а ол ышкаш совхозтарныҢ чанында курстарда каш он-он муҢ трактористер болгаш механизаторлар өөренип турар.

Чугаазынын түүнелинде эш Мемнонов бүгү совхозтарга күш-ажылдың лепшилгелиг төлевирин нептередир деп турарын демдеглээри чугула дээн. Ол төлевир кодээ ажылагый продукциязын бүдүрерин көвүдириҢе болгаш оон бот-үнезин чиигедириҢе совхозтарныҢ бүгү ажыллакчыларынЫҢ материалдыг сонуургалын хандырар ужурлуг.

«Коммунтудуг» септелге-тудуг эргелелинде В. Манаковка удурткан комплексилиг бригаданың кежигүннери партияның XXII съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышка киришпишаан, ай санында планныг онаалгаларын 130 хуудан кудулатпайн турарлар.

Январь айдан эгелеп ол бригада бот орулга, чарылгалыг ажылдаарының методун шингээдип эгелээн. Ол дээрге области тудуг бригадаларынга дешилгелиг чаа арганы шингээдириниң бирги эгелээшкини-дир.

Чурукта: комплексилиг бригаданың удуртукчузу **В. Манаков.**

Фото **С. Феоктистовтуу.**

Мал ажылының дугайын— партбюрога

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» кодээ ажыл-агый артелинде ниитиниң малының амгы байдалының дугайында айтырыгны колхозта партбюро чоокта чаа чугаалажып көрген. Анаа мал эмчизиниң дузалаачызы эш Дамбаа илеткел кылгаш, колхозтуң шөөр малының оолдаашкынының түлүктеп эгелээнин, төрээн 1300 ажыг хойнуң чаш төлү колдуунда менди камгалап алдынганын демдеглээн. Хойжулар эштер Шаравин, Борбак-Даш олар чаш малдың ажаалгазынче кичээнгейин улам күштеддирип турарлар.

Ындыг болза-даа хойжу эш Сандан-оол биле хаван ажалаачызы эш Санчай оларның ажылында улуг четпестер илерээн. Эш Сандан-оол эрткен чылын хоюн тайгаже одарлатпаанындан хойнуң деңгилдези чавыс болган. Ам оон коданындан 6 улуг хой, 44 чаш хураган өлген. Оон чылдагааны чүдел?

Хамыктың мурнунда кажааның септелге чогунда, Сандан-оол бодуч аш малга чидирттир тудум-даа сиген белеткеп албаан болган. Мал эмчизи эш Ончатпан, зоотехник эш Конгар бо талазы-биле баа буруулуг, чүге дизе малдың туруп турар байдалын олар эки хайгаарап көрбөөннер. Аарып турар хураганнарга эмни ижиртириниң аргазын хойжуга эки тайылбырлап бербөөн, оон аңгыда, үстүнде хураганнарның өлгениниң чылдагаанын илереткен актыны амга чедир биживээн чорук эш Ончатпанның ажылының четпезин тодаргай херечилээн.

Хойжу эш Сандан-оол 13 хураганның ажаалдазын бакыраткан дугайында буруузун бюрога миннип чугаалаан. А артыкан 20 ажыг хураганның дугайында харыысалганы мал эмчизи эш Ончатпанче чуй казарын орадашкан.

Хаван фермазында байдал база багай. Эрткен чылдың бо үеинде 80—90 кг дириг деңзилиг хаваннарны соккаш, күрүнеге 80 чыгам тонна эштi саткан болза, бо чылын килограмм-даа хаван эьди саттынмаан. Хаван ажлакчызы эш Санчай хаваннарның кажадазын чылыглап, аштап-арыглаар база оларның чемгерилгезин таарыштырар ажылды чогуур пегелдезинге чедир чорудуп шыдаваан. Оон түннелинде 160 хаваннарның иштинден 83 хаван азы 52 хуузу өлген. Моон кол чылдагааны чүдел? Санчай күзүн хаваннарга дөжээр саванны белеткеп албаан. Оларның чыдар черинге өл хирээдини тып берип турган. Ынчангаш январьның дургузунда 60, а февральда 23 хаван өлген.

Колхозта мал эмчизи эш Ончатпан, зоотехник эш Конгар олар хаваннарны аарааш өлген деп чугаалап турарлар, ынчалза-даа чогум кандыг аарыгдан өлген дээр дугайында актыны олар амга чедир базала тургуспааннар.

Ынчангаш бо хаваннарны болгаш хураганнарны ажаа-тежээринге харыысалга чок чорууп илереткен Санчай, Сандан-оол, а ол ышкаш өске-даа буруулуг кижилерниң талазыдан ниитиниң өнчүзүнге таварыштырган когаралдарны колхозка эгидери-биле тодаргай хемчегларни улырын артельдың баштаар черинге партбюро сүмелээн.

Д. ХЕРТЕК.

РЕДАКЦИЯНЫҢ БИР КИЛДИЗИНДЕ

СӨӨЛГҮ ПОЧТА-БИЛЕ

Чаа магазин. Сүт-Хөл районнуң Сүт-Аксы суурга чаа улуг магазинни ажыглалга киргген. Оон ишти делгем, чырык, одалгазын сүт-биле кылган, иштики дериг-хереженелерин яваы-бүрү өнүүг будуктар-биле каастаан. Садыг алыкчыга кончуг таарымчалыг кылдынган.

Магазинни ажыткаш, оон садыгжыларынга Константин Иванович Павлов биле оон кадайы Павлованы киргген. Олар районуң садыг шугумунга беш чыл чедир ажылдап, ажылынга ээхарыысалгалыг болуп келгеннер. Ак-сеткилдиг мурнакчы садыгжы өг-бүлеге бедик идегелди ыпчаар даандырган. **К. КАН.**

Садыгжының отчёду. Чыраа-Бажы суурнуң хуучулар хуралынга ында кодээ магазинниң өргелекчизи эш Откан-оолдуң ажылының дугайында отчёдун дыңнаан.

Магазин чурттакчы чоннуң үлетпүр болган аъш-чем бараннары-биле хандырар ажылды өлөөн өкижиткен. Эрткен чылдың бараан саарылгазының планын 120 хуу күүсеткен. Садыг ажылын өкижидер талазыбиле ревизия комиссиязының даргазы эш Сүмбүү, ол комиссияның кежигүнү өш Буян олар эки ажылдап турарлар.

Ынчалза-даа районуң складтарында бар турар бараннарны шын хуваавас, эки шынарлыг бараннарны Чадаана хоорайга садыглап, кодээ магазиннерге чорутпайн, улуска таарышпас хемчээлдиг бараннарны чорудуп турган таварылгалар бар. Эрткен чылдың дургузунда Чыраа-Бажыңга уруглар оруну, уруглларга идик-хеп келбээн. Садыг ажылында өске-даа четпестерни хуучулар илередип, саналыңга чугаалап турганнар. Колхоз амгы үеде совхозче шилчээни-биле кады, ында ажылчын, албан-хаакчыларны аъш-чем-биле хандырар дээш кежээки дежурный магазин ажыдар айтырыгны хуучулар райпо баштаар черинин мурнунга тургускан.

М. ООЛЧУКАЙ.

Чөөн-Хемчик район.

Рабкоопка негелделер. Бии-Хем районнуң Өөк рабкооп баштаар черинин отчёттуг илеткели болган. Бараан саарылгазының өткен чылгы планы күүсеттинзе-даа, рабкооп чоннуң өзүп турар негелделерин күүсетпейн турар деп хуучулар шугумчулаанар.

Эрткен чылдың төнчүзүнде үлетпүр бараанының магазини өртенгениндең күрүнеге когарал чедирген. Амгы үеде септеп-селип турган кылдыртган чаа магазинниң ишти каранды, соок. Ол ышкаш Малиновкада садыгның бажыңы база-ла соок, ишти арыг-шевер эвес.

Рабкооптуң садыгжы кадрлары кооперативтиң өнчү-хөрөнгизин камнавайн, багай ажылдап турарлар. Садыгжылар Месрикова, Иванова, Петерникова, Тарасова, Чамыян, Биссар болгаш оскелер-даа өре-самчыгдалды кылганнар.

Садыгжы кадрларны шын шилип албайн, оларның ажылынга чогуур хынаалданы тургуспаанындан, бо үстүнде четпестер бар болган. Ынчангаш совхозтуң хуучулары рабкоопка шынгыы негелделерни тургузуп, кооперацияның өнчү-хөрөнгизин ак-сеткилдиг, төлептиг кижилерге хүлээдирин даандырганнар.

А. ТАРААЧЫ.

ДҮРҮМНҮ БАРЫМДААЛААР

Ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның шалыныңдан тырттар үндүрүг төлевири ССРЭ-ниң үндүрүг системазында онза черни ээлеп турар. Ол үндүрүгү сан органнары эвес, а шалыңы төлеп турда, бүдүрүлгелерниң, албан, организация черлериниң бухгалтерия черлери тырттып алыр.

Үндүрүглер тырттарының мындыг чуруму организацияларның сан-хөө ажылдакчыларынга улуг харыысалганы хүлээдип турар. Ынчангаш, олар үндүрүглерниң хоойлуларын улуг кичээнгей-биле өөренир, оларны хажык чокка сагыыр хүлээлгелиг. Ындыг болза-даа, дыка хөй организацияларның сан-хөө ажылдакчылары ол хүлээлгени багай күүседип, улуг частырыгларны кылып турарлар. Ол чорук бир талазында ажылчын, албан-хаакчыларның төлээр үндүрүүн шын эвес кылыр, өске талазында бюджетке когарал чедирер чоруқка чедирип турар.

Тес-Хем райпозу эрткен чылдың үүгле сөөлгү үш айларының дургузунда үндүрүг дүрүмүн хажыткан 21 таварылганы болдурган. Олардан чамдык чижектерни чугаалааргa мындыг. Айда 520 рубль шалыңыг ажылдакчы Даш-оолдан олча-ажык үндүрүүнге айда 7 рубль 20 көпеек тырттып алырының орнунга, эрткен чылдың октябрьда оон 25 рубль 90 көпеекти тырттып алган, айда 464 рубль ажылдап алыр Бадыргыдан ол-ла айда 16 рубль 18 көпеек тырттып алган. Бо чорук үүнү көргүзүп турарыл дээрге, чаа хоойлуну өзүтаар 1960 чылдың октябрь 1-ден эгелээш, 500 рубль четпес шалыңныг ажылдакчыларны үндүрүгден хостаар, а 500-тен 600 рубль чедир (эрги өртек-биле) шалыңныг кижилерге үндүрүгү чиигеткен хемчээлбиле онаар дээнин Тес-Хем райпозунуң санажылга бөлүүнүң бухгалтери эш Намзырай окта-ла өөренип албаны ол-дур.

Үндүрүглерни Сесерлиг сельпозу (бухгалтери эш Тарбастаев) база-ла улуг частырыглыг онаап турар. Сельпо эрткен чылын августан октябрьга чедир тоорук, кат үүлдерин 30 ажыг муң рубль-биле чондан садып алган хирезинде, санажылга үеэинде олча-ажык үндүрүүн олардан чок-ла болза тыртпайн, чок-ла болза дүрүмде айытканындан куду хемчээлге тырттып ап турган. Чижээ, хамааты Белик сентябрь айда 4557 рубль ажылдап алган, оон 496 рубль 41 көпеекти олча-ажык үндүрүүнге тырттып алыр турда, үүгле 199 рубль 20 көпеек тырттып алган, а хамааты Морозованың ажылдап алганы 4035 рубль тывыжындан 428 рубль 78 көпеек тырттып алырының орнунга, үүгле 114 рубль 92 көпеекти, азы барык-ла 4 катап эвээшти тырттып алган.

Шак мындыг хажыдыышкыннарны Кызыл хоорайның септелге-механика заводунда (санажылга бөлүүнүң бухгалтери эш Громадская) база болдуруп турар. Эрткен чылдың сентябрьдан ноябрьга чедир аная хажыдыышкынның 37 таварылгалары болган. Үүгле хынаттынган организацияларны ап көөрге 1960 чылдың тургузунда областа олча-ажык үндүрүүнүн дүрүмүн хажыткан 2873 таварылгалар бар болган. Оон түннелинде, 45 муң ажыг рубльди чедир тырттып албаан.

Чамдык организацияларның бухгалтерлери үүгле ажылчын, албан-хаакчылардан олча-ажык үндүрүүн шын эвес тырттып турар өвес, харын оон-даа өске хажыдыышкыннарны болдуруп турар. Сан-хөө чурумун шынгыызы-биле сагыыры—бюджеттин орулгалыг кезээн күүседиринге эн чугула үүл болур. Чамдык организацияларның удуртукчулары, ылангыя бухгалтерлери ажылчын, албан-хаакчылардан тырткан үндүрүг төлевирин бюджетче шилчидерин саададып, областың улус ажылагыйының планында көрдүнген хемчегларни өй-шаанда акшаландырарынга шаптык кадып, күрүнеге когаралды болдуруп турар. Маная чижек кылдыр мындыг чижектерни көргүзүп болур. Сесерлиг сельпозу областың бюджединге эрткен чылдың декабрьның төнчүзүнде 13 муң 312 рубль, а Тес-Хем райпозу — 3328 рубль өрелиг турган. Бюджетке шак мындыг өрелерни өскедаа чамдык организациялар болган чок-ла болдуруп турар фактылар бар.

Ажылчын, албан-хаакчылардан тырткан үндүрүг төлевирин саадаткан 232 таварылгаларны эрткен чылын областың сан органнары илереткен. Бир эвес албан, организация черлериниң удуртукчулары, ылаңгыя бухгалтерия ажылдакчылары сан-хөөнүң чурумун хажык чок сагып, күрүненің эрге-ажыктарын тооп барымдаалаан болза, мындыг таварылгалар турбас ужурлуг турган ийик.

Оон-биле кады, үстүнде айыттынган хажыдыышкыннарның болдунуп турарының буруузун областың черчерде сан органнарынга база хүлээдир херек. Олар, үндүрүг төлелгелерин тырттып, ол акша-хөрөнгини бюджетке киирип турарын багай контрольдап турарлар. Чижээ, 1960 чылда Танды райкуускомнуң сан килдизи районнуң 59 организацияларының үүгле 40 хирезинге, а Каа-Хемниң райсан килдизи үүгле 33 организацияларга хынаалдаларны кылган.

Сан органнары ажылчын, албан-хаакчылардан олча-ажык үндүрүү тырттарын, оон ажшазын күрүне банкыларынче шилчидерин контрольдаарын болгаш албан черлериниң бухгалтерлериниң ажылын доктаамал хайгаран, хынап турар хүлээлгелиг. Ол ышкаш, кыска хуусаалыг семинарларны, сургааллалыг хуралдар, азы беседаларны чорудуп турган, сан-хөө ажылдакчыларынга үндүрүг төлелгелерин шын онаарынга өөредир ужурлуг. Черле ынчаш, үндүрүг дүрүмүн бүтү талаа-биле өөренири бүдүрүлге, албан, организация черлериниң удуртукчуларының, бухгалтер ажылдакчыларының хүндүлүг хүлээлгези болуп турар. Ындыг үүве болганда, сан органнарының чорудуп турары өөредилгелиг, сургааллалыг хемчеглерге кандыг-бир «объективтиг» чылдагаанчар тырткаш, кээп өөренир хөөн чок чоруктар-биле моон сонгаар канчап-даа эптежип болбас. Ынчаарга кылып турар ажылының шугуму-биле өөренир, мергежилин бедидер хөнү чок кижилер болза, ол ажылга ажылдаар хөнү чок, үүгле хүнүн бодаар, перспектив чок кижилер-дир. Шак ындыг кижилерни ажыл-албанга тудуп турганының хераа чок, — партияның амгы негелдези мындыг.

Бистиң чуртувуска үндүрүг политиказын чеп боттандырар херекке хөй-ниитиниң шуут киржилгези шиитпирлиг рольду ойнаар. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели 1959 чылдың майда үндүрген доктаалында ажылчын, албан-хаакчылардан олча-ажык үндүрүү тырттарын фабрика-завод болгаш түс чер комитеттери чорудар ужурлуг деп айыткан. Бо болза СЭКП-ниң XXI съездизинин шиитпирин ёзугаар күрүне органнарының чамдык хүлээлгелерин хөй-ниити организацияларынче шилчидериниң чугула принциптериниң база бирээзи болуп турар. Бо хүлээлгени бистиң областың профэвилел организациялары үүгле күүсетпейн турар эвес, харын оон дашкаар туруп турар деп чугаалаар херек. Бо байдалды окта болбас деп санаар болгаш ажылчыннардан, албан-хаакчылардан үндүрүг тырттар ажылды хайгаарап контрольдаарын профэвилел организацияларының кол хүлээлгелериниң бирээзи кылдыр көөр херек.

В. ЦЫПКИН.

„Шынның“ рейдизинин изи-биле

Чадаана хоорайда мал баазазының ажылчыннарының ортузунда Советтерниң организас-массалыг ажылының чоруттунмайн турары-биле ажылчыннар чагыткан солуннарын, журналларын албайн турарын, участокта кижизидилге ажылы база садыг чогун илереткен рейд парлаттынган.

Чөөн-Хемчик район Советинин күүсекчи комитединиң редакцияга дыңнатканы болза, Чадаана хоорай Советі организас-массалыг ажылды участокта доктаамал чорудуп турар, аъш-чем магазинин ажыткан, районнуң харылзаа конторазы почтачыны тургускан болгаш СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи агитаторну быжыглаан.

Мария Гордиенко дөрт чыл иштинде Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунда почтачылап турар. Гордиенко районда эки ажылдыг почтачыларның бирээзи. Март 8-зин таварыштыр Өөк суурда харылзаа салбыры ону чээрби рубль-биле шаңнаан.

Гордиенко колхозчуларның чатылгаларын, чаваа-бижиктерин, чедирилгелерин саадатпайн чедирип бербишаан, маркаларны, чагаа хаптарын садыглап, парлалга чагылгазын чорудуп турар. Фото **А. Есипенконуу.**

ПРОПАГАНДИСТЕРГЕ СҮМЕ

Партия чырыдыышкынының системазынга СЭКП төөгүзүн өөренирде ону амгы үе-биле холбаштырар дугайында

СЭКП төөгүзүнүң тус-тус эгелерин өөренирде амгы үе-биле канчаар холбаштырарының методиказын «Шын» солуну дамчыштыр тайылбырлап бээрин дилеп турар элээн каш чагааларны пропагандистерден болгаш номчукчулардан редакция алган. Ынчангаш бо талазы-биле СЭКП обкомунуң лектору эш А. С. Елфимованың методтуг сүмезин бо номерден эгелеп солуннуң арыннарынга өй-өйде парлап турар.

СЭКП-ниң төөгүзү—бо дээрге марксизм-ленинизмниң дээштиг хөделиишкини болур. Ону ёзулуг хандыр өөренир төлээде революстуг демиселдиң практиказы-биле болгаш коммунизм тургузуушкунунуң сорулгазы-биле, амгы үениң кол-кол чугула айтырыглары-биле холбаштырары эргежок чугула.

Партия төөгүзүн амгы үе-биле холбаштырып өөренири болгулмунуң дыңнакчыларын идепкейжиделинге, бистиң чуртувуста болгаш делегей ареназында бооп турар болуушкунларны олар боттары тодарадып билип, политиктиг анализти кылып өөренирине дузалавышаан, бистиң чуртувуска коммунизмни тургузары дээш демиселге бодунуң тодаргай сорулгаларын дыңнакчыларның ханы болгаш тодазы-биле медереп билириңге дузалаар.

Партия төөгүзүнүң тема бүрүзү амыдырал-биле сырый холбаалыг; ынчалза-даа ол холбаалар үүгле ол теманың онзагай байдалынга дүгжүп турар. Пропагандистиң сорулгазы болза, ол холбааны, ол харылзааны шын илередип, дыңнакчыларга тайылбырлап бээри болур. Ындыг болганда, тема бүрүзүн өөренирин пропагандист чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап, теманың кол айтырыгларын ханы угаан билип, бистиң чуртувуста болгаш даштыкы чурттарда бооп турар кол чугула болуушкунларны, ол ышкаш области, районда, бүдүрүлгеде байдалдарны ылап билир турар ужурлуг.

Амгы үе-биле өөредилгени холбаштырарын ёзу барымдаалап болбас, хамык-ла ужур тема бүрүзүн тус черниң барымдаалары-биле ыявыла холбаштырар дээш кандыг-бир чүвени тып бодап чугаалаарында эвес.

Кандыг-даа теманы өөренирде оон амгы үе-биле холбаштырылгазы органиктиг харылзашкак, ылап шилиттинген турар болгаш Коммунистиг партияның иштики болгаш даштыкы политиказын, ол политиканың практиктиг түннелдерин дыңнакчыларның мурнунга ханы болгаш тодаргай көргүзеринче үгланган турарын барымдаалаар ужурлуг.

I эгени өөренирде, хаанныг Россияның экономика болгаш культура талазы-биле хожудангай турганын, оон даштыкы капиталдан хамаарылгалының, кыдыг-кызыгаар черлерниң улустарының хожудангай болгаш эрге-шелээ чок турганын, күш-ажылчы кижилернин амыдыралының чединмес турганын чугаалавышаан, пропагандист бүрүзү бодунуң бесдазынга амгы үеде совет экономиканың байдалының, социалистиг үлетпүрүн болгаш көдээ ажылагыйның хөгжүлдезинин дүрген темпилеринин, социалистиг республикаларның экономиктиг болгаш культурлуг чечектелишкининиң дугайын чугаалап бээр ужурлуг. Экономика талазы-биле Россия барын Европаның капиталистиг чурттарының чартык колониязы болуп турган. XX үүс чылдың эге үеэинде даштыкы капитал Россияның даг болгаш металлургия үлетпүрүнүң 72 хуузун холуңга тудуп, контрольдап турган. XIX үүс чылдың төнчүзүнде Россияның даштыкы империалистерден чээп алган өрези 4 миллиард рубль четкен турган.

Амгы үеде бистиң чуртувус экономиктиг хөгжүлдениң деннелинин талазы-биле делегейде ийиги черни ээлеп турар болгаш акы-дуңма социалистиг чурттарның, Азияның, Африканың, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүгүн чурттарының хөгжүлдезинге экономиктиг болгаш техниктиг дузаны көргүзүп шыдаар апарган. Ынчангаш, Совет Эвилели социалистиг чурттарның 719 үлетпүр бүдүрүлгелерин тударынга дузалажып турар. Европаның социалистиг чурттары амгы үениң чаа техниказы-биле хандыртынган үлетпүрүнүң улуг-улуг бүдүрүлгелерин: Польшада Ленин аттыг металлургия заводун, чиик болгаш чүк автомашиналары жылыр заводту, Чехословакияда Готвальд аттыг металлургия комбинадын, Венгрияда Сталин аттыг металлургия заводун, Румынияда Ленин аттыг гидро-төпчүдүлгени, трактор заводун, Болгарияда Ленин аттыг металлургия заводун, Сталин аттыг химия комбинадын болгаш өске-даа хөй санныг бүдүрүлгелерни болгаш электростанцияларын ССРЭ-ниң дузазы-биле тудуп тургускулаан.

Оон аңгыда Европаның болгаш Азияның ээлээн хөй социалистиг чурттары Совет Эвилелинден хөй санныг чиг-эттерни база ап турар. Чижээ, Совет Эвилелинден ап турар чиг-эттер Польшаның нефтиге хереглелин бүрүн, демир рудазынга хереглелиниң 70 хуузун хандырып турар. Чехословакияның демир рудазынга хереглелинин 73,7 хуузун, марганец рудазынга—80 хуузун, нефтиге хереглелинин 60 хуузун, фосфатка болгаш синтестиг каучукка хереглелдериниң 80 хире хууларын, хөвенге—81,1 хуузун хандырып турар.

Совет-индий дугуржулганы (1955 ч) ёзугаар бистиң чуртувус Индияда Бхилаиниң бир чылда 1—1,3 миллион тонна кан эзилдирер күчүлүг металлургия заводун тударынга дузалажып турар. Национал экономиканы хөгжүдериниң үшкү беш чыл планын күүседиринге дузалаар сорулга-биле 1959 чылда Индияга 1,5 миллиард рубль түннүг чээлини база тывыскан. Ол ышкаш Совет Эвилели Бирманың, КАР-ның, Кубаның болгаш Африканың аныяк күрүнелериниң национал экономикаларын хөгжүдеринге аажок улуг материал-техниктиг дузаламчыны көргүзүп турар.

«Россияга марксичи партияны тургузар дээш демисел. РСДРП-ниң тургустунганы. Большевизмнин тывылганы» деп II эгени өөренип турар үеде, народниктерге удур В. И. Ленининиң демиселинин дугайында айтырыгны тайылбырлавышаан, либеральдыг народниктер херек кырында улуска удур демисежип турган-ла боттарын социалистер кылдыр көргүстүүнүп турган көжегезин Ленининиң сөге тырткаш, оларның «улустуң меге өңнүктери» болуп турганын сойгалап илереткенин демдеглеп, ««Улустуң өңнүктери» деп чүл база олар социал-демократтарга удур канчаар дайылдажып турарыл» деп Ленининиң ажылының амгы үеде ажок улуг ужур-дузазын тодаргайы-биле көргүзери чугула. Бо айтырыгны амгы үе-биле холбаштырбышаан, ЮКЭ-ниң удуртукчуларының марксизмниң тугу-биле шыптынып алган, ревизионисчи турушту ээлеп, «национал коммунизм» дээр чүвени идип үнүрүп, оон-биле бүтү делегейнин коммунистиг шимчээшкининге чарылдырыкчы чорукту кылып, делегей империализминин коммунизмнин идеяларынга удур демиселинге дузалап турарын көргүзери чугула.

Ленининиң болгаш революстуг социал-демократтарның «экономизмге» удур демиселин өөренип тура, амгы үениң ревизионизми-биле демиселдиң улуг ужур-дузалыын көргүзер херек. Ревизионизм дээрге бодунуң аңгылыг утка-шынары-биле алырга, буржуаз база реформистиг идеологияларның ажылчын ангының чамдык кезектеринге болгаш коммунистиг шимчээшкинин иштинде кол айыыл болуп турар дээрзин тайылбырлаар. Бир эвес орус «экономистер», барыын-европейжи реформистерни эдерип, ажылчын ангыны революстуг, политиктиг демиселге белеткээринден ойталап, социалистиг революцияга, пролетар диктатуразын тургузарынга улурланып турганнар болза, амгы үениң ревизионистери база-ла ону кылып, социализмче шилчилгенин үеэинде пролетар диктатуразының чугулазын хүлээп көрбейн, амгы капиталистиг ниитилелдиң иштинге «сангыларның кады ажылдажылгазын» суртаалдап, социализмче шилчилгенин парламент дамчыыр аргазын амгы үеде үүгле кара чаңгыс арга кылдыр көрүп турарлар.

РСДРП-ниң II съездизинин, аная В. И. Ленинге баштаткан искрачылар биле оппортунистернин аразынга программаны болгаш Уставты чугаалажып көрүп турда болган шыныгы демиселдин дугайын чугаалавышаан, съездиге хүлээп алдынган марксичи программаның бүтү делегейге ужур-дузазын, ол программаның бүтү делегей пролетариадының революстуг демиселинин хөгжүлдезинин кол угланыышкынын тодаратканын база ол программаны удуртулга болдуруп алган социалистиг революцияны бистиң партиявыс боттандырган, улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары боттарының чурттарынга пролетар диктатуразын тургускан дээрзин пропагандист тодаргай көргүзер ужурлуг.

Партияның Уставын чугаалажып көрүп турда, партияга кым кежигүн бооп болурунун дугайында чөрүдээлер үеэинде Ленининиң партийжи амыдыралдын быжыг нормазы дээш демиселинин дугайын көргүзеринче кол кичээнгейни салбышаан, «Ийи-чаңгыс кижилерге чүдүүр чорукту болгаш оон уржуктарын ажып эртер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалының сөөлүнде партийжи амыдыралдың ленинчи нормазын катап тургузар дээш партияның канчаар демисежип келгенин, ол демиселдин партияның иштики демократиязының улам ыңай хөгжүүрүнге кайы хире ужур-дузалыг болганын пропагандист шыйын демдеглээр ужурлуг.

III эгени өөренип турда кол кичээнгейни партияның III съездизинин шиитпирлерин болгаш В. И. Ленининиң «Демократтыг революцияга социал-демократияның ийи тактиказы» деп ажылының кол утказын тайылбырлавышаан, буржуаз-демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчиириниң дугайында ленинчи теорияның улус демократия чурттарынга улуг ужур-дузалыг болганын көргүзери чугула. Улус демократия чурттарынга болдунган революстуг чаартылгаларның үндезини буржуаз-демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчиириниң дугайында ленинчи теория болганы билдингир болгай. Улус демократия чурттарының хөй кезиинге революцияның бирги үечадазында демисел улус-демократчы сорулгаларны—феодалдыг харылзааларның артыышкыннарындан хосталырын, чер реформазын чорударын, иштики улуг буржуазияны болгаш империалистиг даштыкы дарлалды узуткаарын шиитпирлээринче угланган турган. Революцияның бирги үечадазының сорулгаларын шиитпирлээни-биле революцияның ийиги үечадазынче—улус-демократияның хевири-биле пролетар диктатураазының бадыткаттынарынче орук ажыттынган. Улус демократия чурттарынга буржуаз-демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчилгези онзагай үүлдерлиг болзажок, ол чорудулганын ниити угланыышкыны шылгарангай ленинчи айтыышкыннарга бүрүн дүүшкек болган.

Амгы үеде, кажан делегейде дыка хөй улустар боттарының национал болгаш социалдыг хосталгазы дээш шынгыы демиселди чорудуп турар үеде, буржуаз-демократтыг революцияның социалистиг революцияже шилчиириниң дугайында ленинчи теория бүтү делегейге эн-не төөгүлүг ужур-дузалыг болуп турар.

Бии-Хем районнуң «Өөк» совхозунуң хой ажылының Кошпайда механизастаттынган бригадазының хойжузу Монгуш Шавыевич Балчый болза, ол бригадада эң улуг назынныг хоочун малчын. 70 харлыг хойжунуң коданында 600 хойларның 400-зү оолдаңнан. Дуржулгалыг малчын төрүттүнген чаш малды менди чаагай өстүрүп турар.

Чурукта: М. Ш. Балчый.
Фото **А. Бегзинин.**

1871—Париж Коммуназы—1961

Француз республика. Хосталга. Деҥ эрге. Акы-дуҥмалышкы чорук.

ЧОНГА

Хамаатылар, Парижтиҥ чонунга албадап чүктедир деп турган дарлалды ол чон силгипти. Республикага бужар холун дегзир деп бодаан угаан-сарыылын ышкынган ыят чоктарны Парижтиҥ далаш чок, бодунуҥ күжүнге ынаныштыы-биле, кортпайн-даа база күткүл чокка Париж манап турган... Негеттинип турар Республиканы ооҥ бүгү эргежок чугула чүүлдери-биле, халдаашкыннаҥ болгаш хамааты дайыннарныҥ үезин кажан-даа катаптаттынмас кылдыр чок кылыр, карачаҥгыс ындыг чазактыҥ үндезин суурун Париж биле Франция тургуссуннар...

Национал Гвардияныҥ
Төп Комитеди.
1871 чылдыҥ март 19-та,
Париж, Ратуша.

„Хостуг кижи болур сен“

Марттыҥ 26. Кандыг кончуг чаагай хүн боор! Чылыг, аяс хүннүҥ херели үгер-бооларныҥ ужунга деггеш, чайыннанып турар, чечектер чыгталып, туктар алдыредыр киискип тур. Далаш чокка, магаданчыг чаагай бооп эртип турар революцияныҥ диҥмирээшкинин сактырга ак-кек хем-даа чаттыла берген ышкаш кыдыр сагындырар; бо силгиишкин, бо чырык, бо чес хоолайлар, хүлерниҥ кыланнаажы, идегелдиҥ төрүүшкүү, алдарныҥ чаагай чыды — бо бүгү чүвелерде республиканчыларныҥ тиилелгелиг армиязын чоргаарал болгаш өөрүшкү-биле сорук киирип турар кандыг-бир ындыг чүве бар. О, улуг Париж... Чүү-даа болур болза, бистер база катап аштырыпсывысса-даа азы даарта өлүп-даа калзывысса салгакчыларывыс куруг кагбаан бис. Чээрби чыл иштинде аштырыышкын болгаш хөлээшкин дээш бис саналтывыс... Мени кужакта, эжим, бис ийиниҥ баштарывыс көгере берген. Баррикада артынга борбаандылар чүүй ойнап турар тенекпейжик сен, бөөр келем, сени база кужактаайн. Марттыҥ 18-те бис кыриндан-на ээҥ тыныҥ менди үнген. Сен база бискилештир төөремикке өзүп, хирге боражып, ханыҥ төктүп, аштап болгаш дорамчылаашкындан өлүр чедип, ат-алдарын бужартадыр дорамчылаттырганнарныҥ сөглеп ыыдаваны аарышкылыг хомудалындан качыгдап база болур турган сен. Ол чок кылдынган, сени дээш бис ханывыс төп, ыглап турган бис. Сен бистиҥ изивис базар сен. Аар берге түрегделге ыыдажып чадап чораанныҥ оглу сен хостуг кижи болур сен.

(Мону 1871 чылдыҥ март 28-те бижээн турган).

Жюль ВАЛЛЕС (коммунаржы чогаалчы).

Коммунаныҥ херээ дириг

Коммунаныҥ херээ дээш он-он муҥ эр, херээжен кижилер болгаш уруг-дарыг ханын төп, амы-тынын бергеннер. Ынчалза-даа Коммуна ооҥ соонда Россияга, делегейниҥ өске-даа элээн хөй чурттарынга катап төрүттүүп келген. Ооҥ тиилелгелиг тугу ам үеде делегей кырында миллиард ажыг кижилерни эдертип, бүрүҥгаар чорудуп турар. Коммуна болза Алжирге тайбың дээш, Барыын Германияныҥ ремилитаризастаарынга удур, чепсегленнишкинни бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрери дээш, агрессчи чоруу улам-на келереп бар чыдар монополистерге удур, социализмниҥ тиилелгези дээш чүс-чүс муҥ коммунистерниҥ миллион-миллион француз ажылчыннар, тараачыннар, интеллигенциялар, өөреникчи аныяктар-биле кады демисежип турары Францияда база катап төрүттүүп турар.

Француз ажылчыннарныҥ «дээрни штурмнаан» маадырлыг демисели болгандан бөөр 90 чыл эрткенде, Совет Эвилелинге баштаттырган тайбынныҥ болгаш хосталганыҥ күжү реакцияныҥ күжүнден артык бооп турар мындыг хүннер чедип келген. Ажылчын аҥгыныҥ депшилгелиг бүгү күштер-биле эвилелдецкеш чоруткан массалыг шудургу демиселиниҥ дузазы-биле Франция социализмче тайбың арга-биле шилчип кирип болурунуҥ аргазыныҥ боттуу-биле барын ам көрүп болур.

Коммунаныҥ херээ дириг болгаш моон соҥгаар-даа дириг артар.

Макс ЛЕОН,
француз журналист.

М. П. Сажин Париж Коммуназыныҥ камгалакчызы

САРАПУЛ. (Удмурт АССР). (СЭТА). Чурт шинчилелиниҥ музейинде, библиотекаларда Париж Коммуназыныҥ 90 чыл болганынга турасказаттынган делгелгелер ажыттынган.

Электромеханиктиг техникумнуҥ өөреникчилери ук черниҥ чурт шинчилел музейинге материалдар чыып турган, документилер аразындан Парижтиҥ баррикадаларынга тулчуп чораан ол чер чурттуг бир кижиниҥ дугайын чугаалап турар чүүлге таваржы бергеннер. Ол Михаил Петрович Сажинниҥ дугайы болган.

Ол 1845 чылда Ижевск хоорайга садыг албан-хаакчызы кижиниҥ өг-бүлезинден төрүттүнген. Сарапулдуҥ училищезинге өөренип турган, адазы-биле кады Петербургче көже бергеш, анаа барып технология институтунга кирип алган. Орта турган, Н. Г. Чернышевскийниҥ чогаалдары-биле танышкан, олар ооҥ үеле-бодалдарыныҥ хевирлетинерингe улуг салдарны чедирген.

М. П. Сажин аныяанда-ла революстуг демиселге, киржи берген. Студентилер шимчээшкининиҥ баштыҥчызы болганы дээш, ону институттан үндүргеш, шелүп чорудупкан. Удаваанда Сажин Америкаже дургуннап чоруй барган, а бир чыл болганда Женевага чедип келген.

Париж пролетариадыныҥ чепсектир тура-халышкынынаҥ дугайын дыннап билгеш, Михаил Петрович Францияже чорупкан. Ол коммунаржылар-биле кады Парижке баррикадалар тутчуп, холга боо-чепсекти туткаш, Коммунаныҥ дайыннары-биле тулчуп турган. 1871 чылда, революсчуларныҥ байдалы бергедеп, версаль болгаш немец шериглер Парижти бүзээлепкенде, Сажин хоорайныҥ чурттакчылары-биле кады Батильоль округунга баррикадалар тутчуп, балыгланган коммунаржыларга өмнелге дузаламчызы көргүзүп турган.

Баррикаданы камгалаар аргажок апаарга, дириг арткан коммунарлар Монмартрче чоруй барганнар. Версальжылар Монмартрны дүн-хүн ажыг үеде улуг, биче боолар-биле хөме адып, атакалап турган, дуне кээп апканнар.

Июнь айныҥ баштайгы хүннеринде Сажин Цюрихче чоруй баар аргалыг болган. Уралга чепсектиг-тура халыышкынны көдүрүп үндүрер сорулга-биле Сажин 1876 чылдыҥ мартта Россияга дедир чедип келген. Хаанныҥ жандармнары ону дораан тудуп алганнар. Париж Коммуназынныҥ камгалакчызы хөй чылдарда кара бажыҥа хилинчектенип чыткан.

1905—1907 чылдарныҥ революциязынга ол Нижний Новгородка турган таварышкаш, анаа идепкейлиг киришкен. Ол он чыл хиреде Петербургка, ооҥ соонда —дөрт чылда Соҥгу Кавказка чурттаан. Сажин 1934 чылда Москвага мөчээн.

Эҥ баштайгы пролетар революциязы

(Париж Коммуназыныҥ 90 чыл болганынга)

Париж Коммуназынныҥ тургустунганыныҥ хүнү—1871 чылдыҥ март 18—кижи төрелгетеннiҥ төөгүзүнге моҥгези-биле артып каар кайгамчык хүннерниҥ бирээзи.

90 чыл мурнунда, 1871 чылдыҥ март айда, Парижке делегейге бирги пролетар революциязы болган болгаш ыска үениҥ дургузунда пролетариаттыҥ диктатураазы тургустунган турган. Коммуна чүгле 72 хүн иштинде туруп шыдаан болгаш француз болгаш бүгү делегей реакциязынныҥ каттышкан күштери-биле демиселге аштыргаш дүшкен. Ынчалзадаа Париж Коммуназынныҥ төөгүлүг ужур-дузазы аажок улуг. Ол болза капитализмге шынгыы соҥгуну берген бир дугаар пролетар революциязы болган.

Марксизм-ленинизмниҥ классиктериниҥ ажылдарында ханы анализтеттинген Париж Коммуназынныҥ дуржулгазы, марксисчи-ленинчи өөредигниҥ хөгжүлдезинге болгаш бүгү делегейниҥ ажылчын шимчээшкининиҥ төөгүзүнге улуг рольду ойнаан.

Эрге-чагырганы Коммунаныҥ холунче шилчиринге чедирген 1871 чылдыҥ март 18-тиҥ революциязы болза, төөгүнүҥ хөгжүлдезиниҥ хоойлузун ёзугаар болдунган болуушкун болган. Ол болза Франциянныҥ социал-экономиктиг хөгжүлдези-биле, француз пролетариаттыҥ чорудуп келген аҥгы демисели-биле белеткеттинген турган. Ийиги Империяныҥ он сес чыл дургузунда (1852—1870 чылдар) туруп келгени—буржуазияныҥ болгаш ооҥ чалчазы III Наполеоннуҥ тергиндээшкининиҥ үези болган. Революстуг шимчээшкининиҥ өзүүшкүүнүнден болгаш республиканчы социалистиг өөлүктериниҥ идепкейниҥ күштелиишкининден корткан француз чагыызыкчы болүктер, тургустуна берген байдалдан дайыннын дузазы-биле чайлап үнерин ораддашканнар.

Франция биле Пруссияныҥ аразында чөрүлдээлериниҥ чидигленгени, 1870 чылдыҥ июль 19-та дайынныҥ эгелээринге чедирген. Император III Наполеонга баштаткан чүс муҥ кижилиг француз армия 1870 чылдыҥ сентябрь 1-де бүзээлеттирген болгаш дараазында хүн Седан хоорайныҥ чанынга дүжүп берген.

Седанныҥ халавы бонапартисчи ёзу-чурумга сөөлгү соҥгуну таварыштырган. Аҥгы талазы-биле чорудээлериҥ өөүшкүүнү Францияга ажылчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкининиҥ чаа көдүрүүшкүүнүн болдурган. 1864 чылда Карл Маркстыҥ үндезилеп тургусканы болгаш удуртуп турганы I Интернационал Францияга революстуг көдүрүүшкүүнүҥ өзериҥге база улуг рольду болган.

1871 чылдыҥ эгезинде Францияга кедергей монархист Тьерге баштаткан реаксылыг буржуаз чазак тургустунган. Буржуаз чазак, Парижтиҥ ажылчыннарыныҥ демиселиндeн корткаш, шуут-ла өскерликчи чорукту кылган. 1871 чылдыҥ январь 29-та ол чазак Парижти дүжүп бээриниҥ болгаш тайбың дугуржулганы чарар дугайында немецтер-биле дугурушкан. Буржуазия удаваанда найысылалды боттарыныҥ холунга тудуп турган Парижтиҥ ажылчыннарынга болгаш национал гвардияга удур шаап халдаашкынче шилчээш, Парижче шеригни чоокшуладып эгелээн. 1871 чылдыҥ марттыҥ ортан үезинде Францияныҥ буржуаз чазаа национал гвардияныҥ чепсээн дүжүреринин дугайында шиитпирни үндүрген.

Боттарыныҥ эргелерин болгаш национал эрге-ажыктарын камгалаарынче боо-чепсекти туткаш, Парижтиҥ ажылчыннарыныҥ демисежип үнериҥге дорт чылдак болган үүл болза, чазак шериглериниҥ национал гвардияже халдаашкыны болган. Национал гвардияныҥ үгер-бооларын күш-биле хуналап алыры-биле 1871 чылдыҥ марттыҥ 18-че дүнезинде чазак шериглерин Монмартрныҥ бедиктеринче чоруткан турган.

Ынчалза-даа Тьерниҥ күзели боттанмаан: Парижтиҥ пролетариады бодунуҥ чепсээн бербээн болгаш өскерликчи буржуаз чазакка удур көдүрүп үнген. Ажылчыннардан болгаш ус-дарган кижилерден тургустунган национал гвардияныҥ батальоннары чазактыҥ албан черлерин ээлеп алганнар. Хоорай эргелелиниҥ болгаш чазактыҥ албан черлериниҥ бажыннарынын кырынга кызыл туктар киискип турган. Тьерниҥ угаан чок көрткан чазаа Парижтен 18 километр ырак турар Версальче дезипкен. Парижке эрге-чагырга национал гвардияныҥ Төп комитединиҥ холунче шилчээн.

1871 чылдыҥ март 18—бирги пролетар революциязынын, бирги пролетар диктатуразынын хүнү болган. Төөгүде эҥ-не баштай буржуазияныҥ эрге-чагыргазы дужуртуунген болгаш ажылчын аҥгы эрге-чагырганы холга алгаш, бодунуҥ Тур чазаан турган.

Март 26-да Коммуна Совединге соҥгулдалар болган. Соҥгулдаларга Парижтиҥ чурттакчы чонунуҥ хөй кезии киришкен. Коммунаныҥ Совединге 85 кижи, олардыҥ иштинде 28 ажылчыннар соҥгуттурган. Коммунаныҥ Совединге Интернационалдыҥ 30 хире кежигүннери кирип турган. Ажылчыннар Советтиҥ хөй кезии эвес турза-даа кол күш болуп турган, чүге дээрге Парижке эрге-чагырга чепсегленген пролетариаттыҥ холунга турган. Коммунаныҥ Совединге янзы-бүрү политиктиг угланыышкыннарныҥ — бланкистерниҥ, прудонистерниҥ, «чаа якобинчилериҥ» болгаш өскелерниҥ-даа төлөлекчилери кирген.

Интернационалдыҥ Париж бөлүүнүҥ удуртукчуларыныҥ бирээзи, австри ажылчын Лео Франкель Коммунага чугула рольду турган. Коммунаныҥ прокурору Рауль Риго бодун туруштуг болгаш шиитпирлиг революсчу кылдыр көргүскен. Шарль Делеклюз, Эмиль Дюваль, Ферре Вайян болгаш өскé-даа революсчуларныҥ ажыл-чорудулгазы Коммунага улуг ужур-дузалыг болган.

Бодунуҥ «Луи Бонапарттыҥ брюмер 18-зи» деп номунга Марксты айытканы гениалдыг баш удур көрүүшкүүнүҥ Коммунаныҥ дуржулгазы бадыткаан. Ажылчыннар эрге-чагырганы бодунуҥ холунга алгаш, буржуаз күрүне аппарадын узуткап чок кылыр болгаш бодунуҥ чаа күрүне аппарадын тургузар ужурлуг деп ол номунга Маркс бижээн. Коммунаныҥ кол төөгүлүг ачы-хавыязы болза, полицейжи-бюрократтыг буржуаз күрүне машиназын чок кылгаш, чаа хевириҥ күрүнезин тургускаш, одунган массаларныҥ гениалдыг бодалы-биле хөделип турган.

Коммуна ажылчыннарныҥ болгаш албан-хаакчыларныҥ күш-ажылын камгалаарыныҥ талазы-биле элээн каш декреттерни үндүрген, далган быжырар черлерге дүнеки ажыды соксаткан, ажыл чок кижилерге ниитиниҥ мастерскааларын организастаан. Чамдык улуг бүдүрүлге черлеринге ажылчыннарныҥ контролюн Коммуна тургускан. Парижтен дезип чоруткан капиталистерниҥ бүдүрүлгелерин ажылчыннарныҥ холунче шилчидериниҥ дугайында декретти Коммуна үндүрген. Коммуна доктаамал армияны узуткааш, ону улустуҥ бүгү-ниити чепсегленнишкини-биле солаан база хүрээни күрүнеден аҥылаарыныҥ дугайында декретти үндүрген. Коммуна улус чырыдышкынынаҥ айтырыгларынче улуг кичээҥгейни салып турган. Ыяавыла болгаш халас өөредилгениҥ принциви чарлаттынган, уруглар яслилерин тургузарынаҥ төлевилели чогаттынып кылдынган турган.

Парижтиҥ коммунарларыныҥ маадырлыг демиселинге «Парижти камгалаарынга болгаш балыглатканнарга дузаларынаҥ херээженнер Эвилели» улуг рольду ойнаан. Ооҥ кежигүнүнге орус революсчу Елизавета Дмитриева база турган.

Коммунага соҥгулдалар болуп турар аразында, Версальга реаксылыг шериглерни Тьер чыып алган болгаш апрельде Коммунага удур дайынны эгелээш, революстуг хоорайны бүзээлепкен. Национал гвардияныҥ Төп комитеди Коммунага соҥгулдалар организастаар дээш таарымчалыг үени эрттирген болгаш дайзынга дыш алыр арганы берипкен. Коммунаныҥ шиитпир чок чоруун Тьер дораан ажыглаан. Апрель айныҥ дургузунда версальчылар Парижтиҥ кыдыынче чоокшулап, олче үүс муҥ кижилиг армияны келдирип ап шыданнар. Тьер биле Бисмарк коммунарларга удур демиселге дораан эвилелдешкеннер. Бисмарк туттурган 100 муҥ француз солдаттарны хостаан. Оларны Тьер коммунарларга удур чоруткан.

Версальдыҥ болгаш Пруссияныҥ шериглериҥге бүзээлеттирген коммунарлар маадырлыы-биле демисежип турганнар. Бүгү чурттарыҥ пролетарийлери Парижтиҥ ажылчыннарынаҥ деҥ эвес байдалда демиселин кичээҥгейлиг хайгаарап турган. Дайзынныҥ шериглериниҥ дээрбээбиле бүгү делегейден үзе кирдирген Париж өске хоорайлардан болгаш француз тараачыннардан деткимчени ап шыдаваан.

Коммунаныҥ удуртукчулары тараачыннарны революцияны камгалаарынче хаара тударынаҥ чугулазын чедир үнелеп көрбээн, пролетариаттыҥ тараачыннар-биле эвилелиниҥ чугула ужур-дузазын коммунаржылар билбейн турган. Коммунаныҥ база бир көшкак талазы болза француз пролетариаттыҥ марксисчи партиязы чок турганы болур. Коммунаныҥ дүжерин дүргедеткен дыка хөй чылдаганнар болгаш частырыглар революцияны шын удуртуп, ажылчы массаларныҥ политиктиг идепкейин долу ажыглап шыдаар марксисчи ажылчын партияныҥ чок турганындан база болдунган.

Үр үеде бүзээлээнинин сөөлүнде, май 21-де версальчылар Парижче чаза таварып кирген. Хоорайныҥ кудумчуларынга карак кызыл, кадыг-дошкун, деҥ эвес демисел 7 хонук иштинде үргүлчүлээн. Май 28-те коммунаржы сөөлгү баррикада дүшкен. Маадырлыг коммунарларныҥ дириг арткан, аҥаа турган бичии белүү Пэр-Лашез деп хөөрүүн каналларынын чанынга аттырып өлүткен. Францияга көстүп көрбээн өлүрүкчү чорук болгаш калчаалыг реакциянын үезин эгелээн.

Париж Коммуназы чүгле 72 хонукта турган, ынчалза-даа ооҥ маадырлыг херектерин пролетариат кажан-даа утпас.

Коммунаныҥ бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузазы канчаар-даа аажок улуг. Ол пролетар диктатуразынын баштайгы дуржулгазы болган. Коммунаныҥ дуржулгазын болгаш ооҥ частырыгларын делегейнин ажылчын аҥгызы бодунуҥ демиселинге барымдаалап көрүп келген. Маркс, Энгельс болгаш Ленин, эртемниг социализмниҥ теориязын хөгжүтпүшаан, Париж Коммуназынныҥ дуржулгазын каш удаа өөренип көрүп турганнар. Париж Коммуназы хевирлиг политиктиг организация пролетар диктатуразынын эҥ-не таарымчалыг хевири болур деп олар айтып турган. Ооҥ хөй частырыглары туразжок. Коммуна болза XIX үүс чылдыҥ «кайгамчык улуг пролетар шимчээшкининиҥ кайгамчык улуг үлегер чижээ», чаа хевириҥ күрүнези, «совет эрге-чагырганыҥ эге үрези» болган деп В. И. Ленин бижээн.

XIX үүс чылдыҥ 70 чылдарында Францияныҥ реаксылыг буржуазиязы революцияныҥ өзүп орар күштеринден корткаш бодунуҥ чуртунуҥ хамаарышпас чоруун сатпышаан, Пруссияныҥ шериг бөлүктери-биле кем буруулуг дугуржулгаларны кылып турган болза ам ооҥ реаксылыг салгалынын уламчылакчызы бодунуҥ улузунга болгаш тайбың, демократия болгаш социализм дээш демисежип турар делегейнин деп-шилгелиг күштеринге удур империалистиг реакция-биле сулчээлежип, америк монополистерге мөгейип турарлар.

Францияда де Голлдуҥ амгы чазаа чурттуҥ иштинде эҥ-не реаксылыг политиканы боттандырбышаан, Алжир улуска удур ханныг, эжелекчи дайынны чеди чыл үргулчүлеп турар. Ол чазак бүгү делегейге тайбынга болгаш улустарныҥ айыл чок чоруунга айыылдыг кыжаныны тургузун, атомнуг дайынны белеткеп турар империалистиг агрессорларныҥ бирээзи болуп турар.

Францияныҥ болгаш бүгү делегейнин депшилгелиг хөй-ниитизи Парижтиҥ коммунарларыныҥ чыыткылыг турасказалын бо хүннерде сактып ёзулап турар.

Париж Коммуназынын эҥ баштай көдүрүп үндүрген тугу Францияныҥ ажылчын аҥгызын болгаш бүгү делегейнин ажылчын шимчээшкинин тайбын, демократия база социализм дээш демиселче кыйгырып турар.

А. ГЕЛЬДМАН.

Делегейде бирги пролетар революциязынын төөгүзү

Москва март 14. (СЭТА). Делегейге бирги пролетар революциязынын 90 чыл оюн таварыштыр ССРЭ-ниҥ Эртемнер Академиязынын төөгү институдунуҥ белеткээни «1871 чылдыҥ Париж Коммуназы» деп ийи томнуг үндүрүлгениҥ бирги ному парлаттынып үнген. ССРЭ-ниҥ эртемнер Академиязынын ном үндүрер чериниҥ чырыкче үндүргени ол ажыл совет болгаш даштыкы эртемденнериҥ хөй чылдарда чоруткан шинчилелдерин түннеп турар. Ук номну төөгү эртемнериниҥ докторлары Э. Желубовская, А. Манфред, А. Молок болгаш ССРЭ-ниҥ Эртемнер Академиязынын корреспондент-кежигүнү Ф. Потемкин оларныҥ редакторлааны-биле парлап үндүрген.

Шинчилекчилер Париж коммуназынын иштики болгаш дайынчы төөгүзүнче кичээҥгейни төптелдирип турар. Номда Коммунаныҥ хөй талалыг бүгү ажыл чорудулгазын — ооҥ хоойлу үндүрүлгелерин, ооҥ иштинге агымнарныҥ демиселин киирген, янзы-бүрү бөлүглежишкиннерниҥ болгаш чамдык революсчу ажылдаччыларныҥ дугайын ында база киргилээн.

Бо ажыл архивтиҥ болгаш парлалганын хөй санныг эге материалдарынга үндезилеттинип тургустунган. Чамдык материалдар, чижээ, СЭКП ТК-ныҥ чанында марксизм-ленинизмниҥ институдунуҥ архивиниҥ материалдары, эҥ баштай-ла бо үндүрүлгеге ажыглаттынган.

Кызылдың № 7 школазының пионер дружиназа Ленинградтың пионерлериниҥ чарышка кыйгырганын хүлээп алган, Коммунистиг партияныҥ XXII съездизинге 22 эки үүлдер-биле ужуражыр деп шиитпирлээн.

Чарыштың түннелдериниҥ бирги көрүлдези март 22-де «Школаныҥ алдар-ады дээш» деп байырлал болур. 5 «Б» класстың өөреникчилери ол хүн 15 социалистиг чурттарыҥ пионерлериниҥ хөрек демдектерин школазынга белекке бээр.

Чурукта: Серен Алеша биле Сизых Наташа кыдат пионерлериҥ хөрек демдээн көрүп тур.

Фотозу В. УКОЛОВТУУ.

Харыылап бериҥер, эш Лаванов

(Редакцияга чагаа)

Бистин Хову-Аксы суур дүргенибиле сайзырап, чаа-чаа үүлдер көвудеп-ле турар. Кижиге ол өөрүнүү болбайн канчаар. Эргим редакция, ынчалза-даа бо чаа өзүп орар чараш суурнуҥ чурттакчыларынга бир-ле үүве кончуг таарзынмайн турар. Ол чүл дээрге, суурда столоваяныҥ багай ажылы-дыр.

Ажылчыннар аҥаа чемненир дээш чыглып кээр бис. Чаҥгыс аай, шынар чок чемни биске каап бээр-дир. Макароннуг болгаш сүттен кылган мүннер, котлета, пироги, шай — бар-ла чеми ол. Элээн үр үеде ооа өөнделеп черле көрбээн. Сүт садыл ижер ужур-даа чок, столоваяга киирген сүттү литр-литри-биле улуска садып кааптар. Чамдыкта котлета болгаш пирогиниҥ ишти чиг, дузу четпес, амдан чок болгулаар. Хөй кезиинде-ле мүннериҥ холуушкуну суук, шай соок. Кескеш стол кырында салган, ийи-үш хонган хлеб кижи чнир арга чок кадыг болгулаар-дыр.

Аъш-чемни экижидер дугайында айтырыгларны ажылчыннар болгаш албан-хаакчылар каш удаа тургузуп турган. Ынчалза-даа столовая директору эш Комзагакова ол дугайында хемчээн албайн турары элдептиг.

Столоваяныҥ аъш-чем складынын соҥгазы ойбак, соҥгаларындан эгелеп хыраалааш иштинде аъш-чем чыпшына дона берген чытканын хөй удаа көрген мен. Ында огурец, капуста, помидор доҥуп баксыраан. Складтарныҥ арыг-шевери багай, херим иштинге малдарны азырап, склад чанын бокталдырып турар-дыр. Склад иштинде шыгжагда мал эвди хөй, оларныҥ адаанда кандыг-даа чадыг чок, аҥаа хирлиг шала кырында чыдар. Ногаа складтарынын ишти соок, шык болганындан ында хааржактарда яблоктар дүдүп үрелип, согуна, картофель база-ла доҥуп турар.

Аъш-чем бар турда-ла оларны эки кадагалап албайн, чемненикчилериҥ караан мегелеп, хүнүҥ-не чаҥгыс аай, багай шынарлыг чем белеткеп турарынга канчап хомудавас боор! Хову-Аксында аъш-чем хандырылгазының даргазы эш Лаванов столоваяга кээп, чемненикчилериҥ хомудал чугааларын дыннап-даа турган үүве. Үүгле кулаан кыскаш олурупкан. Негелдеге хөҥү чок, чонуун хереглелдеринге сагыш салбас Лавановтан болгаш ооҥ чагыргазында столовая директорундан шыҥгыы негеп тур бис: столовая кажан ёзулугла культурлуг чемненилгениҥ төөв болурул? Харыылап бериҥер, эш Лаванов!

Д. ШАЛЫК,
ажылчын.

„ХАЙЫЫ“ ЧЕРДЕ

Кызылдан 15 километр четпес черде облононуҥ хайгааралында турар Кара-Хаактыҥ уруглар бажыны бар. Ында областтың яазы-бүрү булуҥнарындан школа назыны четпээн өскүс уругларны эккелгеш, хар назын алды-биле бөлүктеп, алды кижизидикчини тургускан.

Уруглар бажынының директорунга кыска хуусаада үш кижи хаалашканынын сөөлүнде ам Сергей Яковлевич Юрьев чедип келген. Ол мурнунда турган директорлардан элээн ылгалдыг болган. Ай чеде бергенде безин бичии уруглар ону танывас:

— Бо үүү акый боор? Чүге ындахаая көстүп каап турар акый боор? — дижип айтырып турар болган.

Кижизидикчилер:

— Ооҥумнанар моонар, уруглар. Ол бистиҥ директорувус Сергей Яковлевич ышкажыл — дээрге, уруглар ам харын сестип, ыыды чидип турган.

Ынчалза-даа директор оларны өскербээн, директор өрээлинче ыыт чок эрте бергеш, элээн болганда, база-ла ыыт чок үне бергилээр.

Ынчаарга удаваанда мырынай элдеп болуушкун болган. Директор бир-ле катап кижизидикчи В. С. Грачевныҥ элээди болүкке кичээл эрттирип турган өрээлинге кире берген.

— Аа, ойнап тур силер бе? — деп айтыргаш, дүште чок соҥга өттүр өскээр көргүлеп, ынай-бөөр баскылаан.

Кижизидикчи чүүү кылып турарын чугаалаксаан, уруглар база ооҥ-моон: «Ойнаар черивис мында эвес-ле болгай, бо өөренир черивис-тир» — деп, сөглекээн, ынчалза-даа директор доктаавайн:

— Ойнаҥар, ойнаҥар, уруглар, силерде үрелик соҥга чок-тур — дээш, базып үне берген.

Элдептиг-ле директор! Ол бичии уруглардың амыдыралын көҥгүс соҥуургавас, кижизидикчилер-биле чүүү-даа сүмелешпес. Келгенден бөөр чаҥгыс-даа катап кижизидикчилер чөвүлелин чыгбаан, кижизидикчилериҥ ажыл планын чугаалажып көрбээн.

Директорунуҥ кижизидикчилер-биле харылзаа чогун база бир чижек-биле көргүзүп болур. Уруглар бажынының чартык чылда ажылының түннелин үндүрбөөн, а чаа чылды утпуурунуҥ ёлка-байырлалын январь 10-га чедир соҥгаарлаткан. Директор боду ол үеде Кызылче чорупп тура, байырлалды канчаар эртпирер дугайында айтыышкыннарын кижизидикчилерге эвес, а уруглар бажынының эмчизинге берип каанны эдептиг.

Ынчаарга Сергей Яковлевич чогум чүүү кылып турарыл? Уруглар бажынының директорунга кижизидилге ажылынан артык соҥуурганчыг чүү тыпты бергенил?

Сергей Яковлевич үргулчү Кызыл хоорайже командировкалаар, аҥаа барганда 6 — 7 хонар чаҥчылдыг. Ол чоруурда, бодунуҥ дорт хүлээлгезин күүседип чорбас, ажыл-агый эргелекчизиниҥ азы кассириниҥ хүлээлгезин болганчок-ла күүседип, акша үндүре берген болгулаар. Моон ужурунда директор ай бүрүзүнде шалыныныҥ кырынга 100 рубль чыгыы командировка акшазын ап турар.

Черле С. Я. Юрьевтиҥ ажылдап турары директорнуҥ байдалы-биле дүүшпес. Уруглар бажынында эрткен чылын чаа училище дооскан кижизидикчилер ажылдап турар, оларныҥ арга-дуржулгазы эвээш, дыка хөй үүлдер биллинмес, а Юрьев оларга дуза көргүзүп шыдавас. Уруглар бажынының ажылагыйжы байдалдарында четпестер хөй, а Юрьев оларны эжиждерин кыспас.

Харын-даа уруглар бажынының кижизидилге ажылынга дуза чедирери-биле келген облононуҥ бир инструкторун Юрьев эвдек эвес хүлээп алган, ол кижиниҥ ажылдаарынга шаптыктап турган. Облоно эргелекчизиниҥ оралакчызы эш М. Дамдынчап чоокта чаа келгеш, кижизидилге ажылынче ханылап кирбейн, «өрээлдер ишти хирлиг» деп чугаалаашл, чоруй барганы хомуданчыг.

О. НАМЧЫЛАК.

Аазаашкындан боттуг ажылче

Чыл бүрү болуп турар отчёттуг хурал санында «Совет Тыва» колхозтуҥ малчыннары болгаш өске-даа колхозчулары малчыннарныҥ амыдырал-чурталгазынче шоолуг сагыш салдынмайн турары дээш баштаар чернин адрезинге шыҥгыы негелдени салып келген.

Баштаар чер колхозчуларныҥ чөптүг шүүмүчүлелдерин хүлээп ап, чаа ажыл-агый чылында шынарлыг бажыннарны малчыннарга тудар бооп аазаашкын бээри чаҥчыл апарган, а херек кырында хемчеглер алдынмайн, дараазында отчёттуг хуралга база чугаалажып-ла турар.

Маная мынлыг чижекти көргүзүп болур. Шавалыг-Үзүкте хойжу Түмен-Байырныҥ чурттап олурар бажынынаҥ кайы-даа дурту 3 метр, ыяжы ирик, соҥгалары тар болгаш шалазы чок, кыры чавыс. Хүндүс от салып, чем кылып турда, бичии тар бажыҥ изин келирге, аҥаа таваржып келген колхозтуҥ даргалары: «Түмен-Байырныҥ бажыны чылыг турбоо» дээш чоруй баарлар. А херек кырында ындыг эвес, дуне аажок соой бөөр. Калбак-Даг деп черде хойжу И. Хажыкынаҥ бажыны моондаа дора. Ол бажынныҥ хемчээли Түмен-Байырныҥ бажынчыгажындан безин бичe. Өске-даа хойжуларда хорам бажыҥ чок болуп турар.

С. ДОНЗУМ.

Каа-Хем район.

ДАШТЫКЫДАН ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП ТУР

Элизабет Гарли Флинн— АКШ-тың Компартиязының национал комитединиң даргазы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тың Коммунистиг партиязының Национал комитединиң даргазына хереэжен хоочун ажылдакчы Элизабет Гарли Флинни сонгаан дугайын Каттышкан Штаттарның Коммунистиг партиязының Национал комитеди дыңнаткан.

Элизабет Гарли Флинн ажылчын болгаш социалистиг шимчээшкиннин хоочун ажылдакчызы. Конкордка (Нью-Гэмпшир) 1890 чылда ирланд өмигрантыларның өг-бүлезиңден ол төрүттүнген.

Хөй чылдарның дургузунда Э. Флинн америк ажылчын ангының «делегейнин үлетпүр ажылчыннары» деп дайынчы организациязының удуртукчуларының бирээзи. Чөөн талада пөс-таавычы районнарда база чалым хаяларлыг дагларның демир-руда бассейнинде ажылчыннарның организакчызы болуп келген.

Сميттин хоойлузун үрээни дээш ону кара бажыңга олуртуру-биле шииткен болгаш 1955 чылдың январьдан эгелээш Олдерсонда (Барыын Вирджиния) федералдыг кара бажыңга үш чылда олурган. Э. Флинн Уильям Фостерниң эжи болгаш чоок соратниги, оон-биле кады 50 чылдарның дургузунда ажылчын шимчээшкининге кады киржип келген.

Элизабет Флинниң парлалга конференциязы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Каттышкан Штаттарның Коммунистиг партиязының даргазында чаа сонгуттурган Элизабет Флинниң хөй кижи киржикчилиг парлалга конференциязы Нью-Йоркта «Уоркер» солуннуң редакциязының албан кылыр бажыңына март 15-те болган.

АКШ-тың Компартиязының даргазына мени сонгаан чорукту улуг аллар деп санап турар болгаш эштериниң идегелин шынзыктыларын оралдажыр мен деп Э. Флинн медеглээн.

Бистиң кол сорулгавыс болза, партилың кежигүннериниң санын көвүдериниде болур дээрзин Флинн чугаалаан. Бир эвес американнарның хөй нуруузу бистиң чүү дээш демисежип турарывысты билип алыр чүве болза, АКШ-тың Коммунистиг партиязының саны өзер апаар. Партияның хүрээлеңинге аныяктарны хандыдып киирериниң чугулазын Флинн онзалап демдеглээн. Бистиң оолдар, кыстарывыс АКШ-тың ажылчын шимчээшкининиң дайынчы чанчылдарын кончуг сонуурган турарлар. Бистер, кырганнар аныяктар-биле дуржулганы солчуп, оларны сорук киирип, бистиң хереэвистиң шынныынга бүзүрээр чорукту быжыглаар ужурлуг бис дээн.

Ам Каттышкан Штаттарда кончуг хөй кижилер социализмниң идеяларынче хандыкшып турар деп Флинн медеглээн. Социализм болза бистиң урулгарывыска чүгле эртемни хандырып бөөр эвес, оларның чүгле культура болгаш угаан-бодал хереглелин бүрүү-биле хандырып бөөр эвес, харын база улустуң амыдыралының экономиктиг дээре байдалдарын тургузуп бөөр деп чүвени американнар улам хөйү-биле билип эгелеп турар.

Сөөлгү чылдарның дургузунда партия политиктиг шын угланышкынны барымдаалап келген дээрзин болуушкуннар көргүзүп турар деп Флинн чугаалаан.

Маккартисчи хоойлуларның, дошкууралдарның, политиктиг үзел-бодалдары дээш тудуп-хоругдаар чорукторның, кыжаңгының болгаш нүүлдээшкиннің байдалдарында АКШ-тың Коммунистиг партиязына таваржып турар бергелериниң дугайын Элизабет Флинн тодаргайлап чугаалаан.

АКШ-тың Компартиязының удуртукчуларының бирээзи Генри Уинстоннуң хуу-салымының дугайын ол сагындырган. Чүл дизе, Г. Уинстон бодунуң политиктиг үзел-бодалдарының ужун кара бажыңда олурбушаан болгаш карааа мырынай көзүлбестей берген.

Г. Уинстонну хостап салыр дугайында негелдеги Эйзенхауэрниң администрациязы мырынай херех албаан дээрзин Флинн медеглээн. Ам Кеннединиң чазаанның төлөлекчилери Г. Уинстоннуң моон соңгаргы хуу-салымының дугайында айтырыгны көөр бис деп аазаашкынны кылганнар.

Чугаазының түүнелинде Элизабет Флиннин медеглээни болза, ам бистиң партиявыс массаларның иштинче дидими-биле кирип эгелээн. Ол чорук бодунуң түүнелдерин бөөр дээрзинге бүзүрээр мен.

АКШ-тың Компартиязының удуртукчузунуң парлалга конференциязынга Нью-Йорктуң өң улуг солуннарының, телеграф агентилелериниң, радионуң болгаш телевидениениң 30 ажыг корреспондентилери олурушканнар.

АЙЫЫЛ ЧОК ЧОРУК ЧӨВҮЛЕЛИНИҢ ХУРАЛЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Анголада байдалдың дугайында айтырыгны чугаалажып турар КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралы март 14-те түс чернии-биле 15 шак 10 минута турда эгелээн. Бо чылдың февральда Португалияның Африкада колониязы Анголага массалыг көдүрлүүшкүннер өскүп үнген болгаш оларны португал жандармнар кадыгдошкуну-биле баскан деп чүве билдингир болгай. Он-он патриоттарны өлүргеи болгаш 100 ажыг кижини кара бажыңнарже киир октаан. Анголада сөөлгү болуушкуннар болза, Анголаның улузунуң бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чорукту дээш национал-хосталгалыг демисеелинин илергейлээшкиннериниң бирээзи болган. Колония чурттарга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында Декларацияны КНО-нуң Кол Ассамблеязы хүлээп алган турбуже, Салазарның фашистиг ёзу-чуруму НАТО-нуң талазы-биле салдарлыг эвилелчилериниң деткимчези-биле улустуң шимчээшкинин чепсектиг күжү-биле базарын, бодунуң Африкада эжелеп черлериниге колониалдыг ёзу-чурумну хевээр артырып алырын оралдажып турар. Португал колонизаторларны барыын талакы чурттарымны деткип турары Анголада байдалдың дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүн эгелээни-биле дораан-на илереп келген. Анголада байдалдың дугайында айтырыгны хүн айтырыыга киирер деп саналды Либерия көдүрүп үндүрген болгаш Совет Эвилелиниң база Каттышкан Араб Республиканың төлөлөри деткээн болгай. Март 10-да Айыыл чок чорук Чөвүлели хуралды ийи удаа чыыдырган болгаш Анголада байдалдың дугайында айтырыгны Чөвүлелдиң хүн айтырыыга киирер бе азы ханчаарыл деп «айтырыгны» чугаалашкан. Ынчалзажок Франциянын, Англиянын болгаш НАТО-нуң өске-даа кежигүннериниң ол айтырыгны чугаалажып көөрүнге шаптык кадар дээр оралдажыышкыннары буурап дүшкен. Ам Айыыл чок чорук Чөвүлели Анголада байдалдың дугайында айтырыгны чогум утказы-биле чугаалажып көөр дээш чыыдыган.

Хамаарышпас африка күрүнелериниң төлөлериниң саналдары болза Анголага португал колонизаторларын ханныг үүлгедиглериниң болдурганы Африканың улустарының киленнээшкининин илергейлээшкини болган. Гананың төлөлекчизи Квейнсон-Секки колония чурттарга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында КНО-нуң декларациязында сиинккени, улустарның күзел-соруун херекке албас дээр колонизаторларның оралдажыышкыннарының дугайын киленнээшкин-биле чугаалаан. Анголада ханныг болуушкуннарны, боо. мон ыыш болгаш даш-биле чепсегленген колонизаторларның африканнарны истеп сүүп турарын көрген кижилериниң чугааларын Квейнсон-Секки чижек кылдыр көргүскен. Анголаның колониалисчи эрге-чагыргалары боттарының тергиидээшкинин хевээр артырып алыр дээш шериг террорун тургускан. Айыыл чок чорук Чөвүлели болза, хосталга дээш демисеелчилерни хостап салырын португал чазактан негөөр, а ол ышкаш ол үүлгедиглерни истеп хынаары-биле комиссияны Анголаже чорудар ужурлуг деп Гананың төлөзи медеглээн. Моон соңгаар Айыыл чок чорук Чөвүлели Ангола талазы-биле тускай комитетти тургузаар дугайында айтырыгны көрүп болур, ол комитет ук чуртка хамаарыштыр КНО-нуң шиитпирлерин боттандырарынга дузалап болуу ийик деп ол чугаалаан.

Анголада болуушкуннар болза Португалияның «иштики хереэ» болур, ынчангаш ону КНО-га чугаалажып болбас дээр чүвениң дугайында Португалияның төлөлекчизиниң бадыткаашкыннарын Либерияның төлөлекчизи Пэдмор сойгалаан. Пэдмор чугаалажып турар айтырыгның талазы-биле Цейлонның болгаш Каттышкан Араб Республиканың төлөлери-биле кады кылган резолюциязының төлевилелин тайылбырлаан. Резолюцияның төлевилелиниң авторлары эрткен чылдың декабрьда КНО-нуң Кол Ассамблеязының хүлээп алганы колония чурттарга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында Декларацияны айтып, ол төөгүлүг шиитпирни боттандырар сорулга-биле «Анголага хемчеглерни болгаш реформаларны чорудар дугайында айтырыгны сонгаарладыышкын чокка көөрүнче» Португалияның чазаан кыйгырып турар. Африканың ол кезээнде байдалдың дугайында материалдарны өөренип көөр адакы комитетти тургузарын база резолюцияның төлевилели көрүп турар.

Каттышкан Араб Республиканың төлөлекчизи Лютфи Анголаның улус массаларының шыдажыр аргажок азр-берге байдалын тодаргайлап чугаалаан, чүл дизе, ында чонну албан ёзузу-биле ийи бөлүкке: каш он муң кижилерни «культурлуг» хамаатылар, 4 миллион кижилерни «культура чоктар» кылдыр хуваган, ол «культура чоктарга» тус чурттуң үндезин чонун хамаарыштырган. Колония чурттарга болгаш улустарга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугайында Декларацияны удуртулга болдурары КНО-нуң бүгү кежигүннериниң хүлээлгези болур дээрзин Лютфи демдеглээн. Колония улустарның боттарының хосталгазы дээш тиилелгелиг демиселин империалистерниң кандыг-даа дошкууралдыг хемчеглери доктаадып шыдавас деп КАР-ның төлөзи айыткан.

Португал төлөлекчи Гариннин саналы калчаалыг болгаш арын-нуур чок болган. Анголаның патриоттарынга удур ханныг аажылалдарны соксадырынче португал эрге-чагыргаларны кыйгырганы КНО-нуң төлөлериниге удур «боттарынарның ажыл-херектеринерни кылынар, а бис боттарывыстыын кылыр бис» деп алгырып турган.

Бодунуң бужар чугаазының хөй кезиинге португал фашистерниң төлөлекчизи Африканың хамаарышпас күрүнелериниче болгаш Совет Эвилелинче шураашкынны кылып турган. Оон сөзү-биле алырга ол чурттар хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш демисежип турар африканың көдүрүп үнүүшкүнүн «организастап турарлар».

Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң хуралы моон-биле доозулган.

Барыын талакы чурттарның төлөлекчилериниң хуралга дуюкла эрттирип каар дээн бодалының фактызы бодунче кичээнгейни көрүндүрүп турар. Барыын талакы чурттарның төлөлекчилери португал колонизаторларының кара туразында ханныг аажылалдарын буруу шаварын күзевейн турган хирезинде-ле НАТО талазы-биле бодунуң эвилелчизин камгалап санал бөөриниден база кортканнар.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Март 15-тин эртенинде Политиктиг тускай комитет чыыдыган. Ол болза КНО-нуң Кол Ассамблеязының XV сессиязының ийиги кезээнин эгелээнинин соонда комитеттин баштайгы хуралы болган. Ук комитет Чехословакияның төлөлериниң хүн айтырыыга киргени «Чаа күрүнелерниң боттарының хамаарышпас чоруун быжыглаар талазы-биле күжениишкиннерин эн улуу-биле деткиир дугайында» айтырыгны чугаалажып көөрүн эгелээр ужурлуг турган. Ынчалзажок комитет ол ажылды эгелеваан. Чамдык төлөлерниң дилээн ёзугаар ук айтырыгны чугаалажып көөрүн соңгаарлаткан.

Фашистиг өлүрүкчүнүң үүлгедиглери илереттинген

БОНН. (СЭТА). Гузенде албадалдың лагериниң комендантызы болган СС-тин штурмбанфюрери чораан Хмилевскини судтап турар суд Барыын-Германияда Ансбах хоорайда үргүлчүлевишаан. Албадалдың лагеринге чыткан 296 кижини өлүргени дээш яланы ол фашистиг өлүрүкчүге онаган. Ынчалзажок гитлержи араатанның үүлгедиглери чүгле ол эвес дээрзи суд чорудулгазында илереэн. Албадалдың лагеринге ол үеде турган австри хамаатты Виктор Опресник херечи болуп судка чүве чугаалап тургаш, 1941 чылда Гузен лагерьге туттурган 600 орус шериглерни газ-биле хораннап өлүргеи дугайында яланы өлүрүкчү Хмилевскиге онааваанынга бодунуң кайгаашкынын илергейлээн. Лагерьнин комендантызы турган Хмилевски ол бужар араатанзыг үүлгедиглер дээш харыысалганы шуут хүлээр ужурлуг дээрзин Опресник демдеглээн. 1941 чылда ол лагерьге чүгле чангыс лунуун дургузунда безин 180 кижини эриидеп өлүргеи деп херечи дыңнаткан.

Бир катап Хмилевски лагерьде чыткан 7000 кижиге суг-даа ишпейн, чем-даа чивейн 22 шактын дургузунда бут кырынга турунар деп дужаалды берген. Ол хилинчектиг үүлгедиглерни кылган соонда Хмилевски лагерьге чыткан каш муң поляктарны аар даштарны көдүрүп алгаш «чыскаалганнарның аразы-биле эртеринче» албадаан. Ынчаарда эсэсчилер 80 кижини өлүргеи.

Ланчыыларны саттыныкчыларга удур тудуңар

ХАНОЙ. (СЭТА). Национал шериг комитединиң даргазы капитан Конг Ле үймээнчи шериглериниң солдаттарынга болгаш офицерлеринге кыйгырыгны парлап үндүргеи, Вьетнамда Фуми Носаван—Буи Умнуң чалча чазаан дүжүрериниче оларны ында кыйгырган.

Үймээнчилериниң дээрбечилеринге мегелеттиргеи солдаттарны болгаш офицерлерни боттарынарның ланчыы бооларынарны лаос улустуң саттыныкчыларынга удур тудунар, чазак шериглериниң болгаш Патет-Лаонуң күштериниң талазынче киринер деп кыйгырыышаан, капитан Конг Ленин медеглээни: ынчангаш боттарынарның амы-тынынарны камгалап ап, аны-дуңмалышкыларны өлүржүп турар дайынны соксадырын дүргедедир болгаш тайбынын, нейтралитеттин болгаш национал катап каттыжыышкынның оруунче киреринге боттарынарның төрээн чуртунарга дузалаар силер.

ВЬЕТНАМ ДЕМОКРАТТЫГ РЕСПУБЛИКА. Механизаторларның бригадазы Нгуйен Нхуонгта тудутга тракторларның байдалын хынап турары.

Фото Вьетнам информас агентилелдиң.

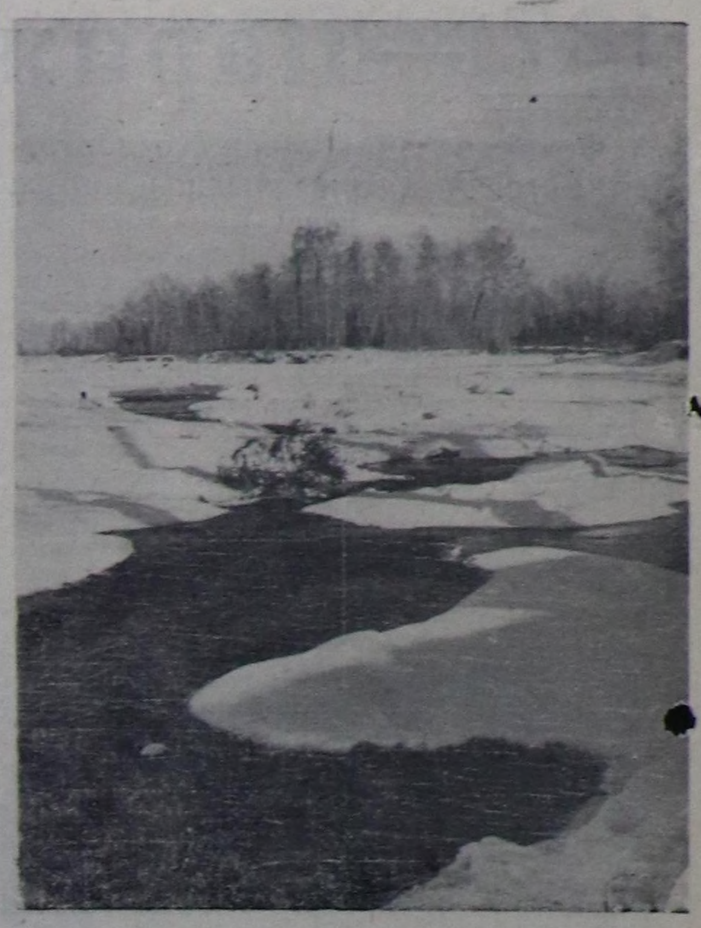

Чазын кара суглар. Фотоэтюд. П. Ермановтуу.

СПОРТ

Бистиң делгем чуртувуста

ФРУНЗЕ. (СЭТА). Киргизияның альпинисчилери Алатау даанда 4500 м. бедик Павлик Морозов аттыг дагже чедиишкинниг үнгеш, 1961 чылдың альпинисчи сезонун ажыткан. Ам ол бедикче үнери-биле 80 хире альпинисчи бөлүктер белеткеннип турар. Киргизияның альпинисчилери Талгар болгаш Чок-Тал дээр бедиктерже экспедицияларны чорударлар.

* * *

СТАЛИНАБАД. (СЭТА). Таджикистанның эн дээре чиик атлеттериниң үш хүн иштинде үргүлчүлээн маргылдаазы доозулган. Аная республиканың 10 хоорайларының 200 хире төлөлекчилери киришкен.

Таджикистанның рекордсмени Валентина Бевзюк чериниң бедиин 155 сантиметрни халлаш, бирги черни алган. Таджикистанның күш-культура техникумунуң 2-ги курузунуң студентизи Геннадий Мещеряков 5000 метрни 15 мин. 27,5 секундада эрткен. 1500 метрге дээре көргүзүгну Мадарис Сайфутдинов көргүскен. Оон шагы 4 мин. 3 секунда.

Таджик ССР-ниң спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының Эвилелиниң чөвүлелинин шилчиир шанналын Сталинабадтың бирги командазы чазалап алган.

* * *

КИЕВ. (СЭТА). Эрткен чылын Днепрни дургаар, Карпаттарның арга-арыгларынче болгаш Крымның мурнуу эриктеринче кылган походтарга Украинаның 2 млн. ажыг ажылчы чоннары киришкен. 70 муң ажыг кижи профвилел комитеттериниң инициативазы-биле тургускан кадыкшылга лагерьлеринге дыштанган.

Дыштаныр хүннерде ажылчы чоннарның массалыг селгүүстээшкиннерин, аян-чорукчуларның дыштанылга кежээлерин Киевте, Ужгородта, Сталинода туристер клубтары эрттирип турар. Бо чылын ындыг клубтарны республиканың бүгү хоорайларынга турүзгаан.

* * *

БАКУ. (СЭТА). Бо чылдың июнь айда болур Азербайджанның хереженнер спартакиадазына республиканың бүгү хоорайларының болгаш суурларының 1500 спортчулары киржир. Спартакиадага эн дээре совет спортчулар — делегейнин, Европаның, олимпий оюннарының чемпионнары база киржир.

* * *

ТАШКЕНТ. (СЭТА). Ташкент областың Орджоникидзе районнуң «Кызыл Узбекистан» кодээ ажылагый артелинде республикада бирги спортчу школаны ажыткан. «Пантакор» ниитилелдиң президиуму республиканың кодээ район бүрүзүнге-ле аныяктарның спорт школазын тургузар дугайында шиитпирни хүлээп алган.

* * *

МИНСК. (СЭТА). «Спартак» ниитилелдиң шыдыраачыларының чартык шүүлде маргылдаазы доозулган. Аная 8 мастерлер болгаш мастерлерге кандидат 8 кижилер — Москванын, Ленинградтың, Украинаның, Белоруссияның, Казахстанның, Узбекистанның, Киргизияның болгаш Россия Федерациязының хоорайларының шыдыраачылары киришкен.

Белоруссияның чемпиону, мастер А. Суэтин 15 сандан 11-ни алгаш тиилээн. Шүүлде маргылдаага мастер норманы күүсеткен Р. Пельц (Одесса) болгаш мастер Б. Каталымов (Караганда) олар база киржип болган.

* * *

КИЕВ. (СЭТА). Киевтин күпкультура институдунуң чиик атлетика кафедразының чанында уругларның чиик атлетика школазы ажыттынган. Оларны Украинаның көскү чиик атлеттери болгаш ССРЭнин алдарлыг тренерлери ажыкылап турар.

Редакторнуң оралакчызы К. Т. АРАКЧАА.

ФИДЕЛЬ КАСТРО: бурунгаар, кезээде бурунгаар!

ГАВАНА, март 15. СЭТА-ның корреспондентизи Н. Чигирьниң дыңнадып турары болза: Фидель Кастронуң чугаазын март 13-те бүгү Куба манап турган. Батистаның диктатуразынга ,удур куба революсчуларның, студентилерниң маадырлыг халдаашкынының — «Революсчу директорат» аныяктар организациязының Гаванада президент ордузунче халдаанының хүнүнден бөөр дөрт чыл болган оюн ол хүн демдеглээн.

Гавана университединиң калбак чадазының кырында тургускан индирге Фидель Кастро дүнекинин 12 шакта үнүп келген. Университет баарында шөлду хөй муң кубалар долуп келген турган. Чайыктыг чаъс турзажок, митингини кым-даа карбаан.

Улустуң хосту эрге-шөлөзи болгаш аас-кежин дээш революстуг демиселге боттарының амы-тынын берген маадырларның дугайын сагындырган, Фидель Кастронуң чугаалааны болза:

Бистиң революциявыс — төөгүге кирер ындыг болуушкуннарның бирээзи-дир. Ол революцияны боттандырып турар улустуң болгаш салгакчыларның дугайын Кубаның, Латин Американың болгаш бүгү делегейнин келир үеде салгакчылары магадаашкын-биле чугаалаарлар.

Кубаның революциязын империалистерниң көөр хөөн чок чоруунун чылдагааннарын илереттишаан, Фидель Кастронуң чугаалааны болза: хосталгаже болгаш чөптүг чорукче шын орукту Американың өске улустарынга Кубаның улузу көргүзүп турар болган ужурунда, олар бистиң революциявыска аштырыышкын таварыштырарын күзеп турар. Америк миллионерлер болза америк чурттарда боттарының кончааларын, боттарының нефть суургаларын болгаш эзлел черлерин канчап-ла чидирбезил, чаржынчыг бичии төлевир дээш оларга ажылдап берип турар ажылчыннарны канчап-ла чидирбезил, боттарының капиталдарынга ажыглаар рынноктарны канчап-ла чидирбезил деп, чангыс ындыг чүведен аажок коргуп турар.

Латин Американың чурттарының элчиннериниң алдары дээш АКШ-тың президентизинин март 13-те кылган хүлээп алышкынынга көдүрүлген, «Дешшилге дээш демиселдин эвилели» дижир чүвени тургузарының идеязын Фидель Кастро шүүмчүлээн. «Социал моондактарны» узуткаарынга 500 миллион доллар хемчээлдиг дузаламчыны латин-америк чурттарга тыпсыр деп, Эйзенхауэрниң аазашкынын Кеннеди бодунуң медеглелинге катаптап турган-дыр.

АКШ-тың президентизинин ол медеглелиниң дугайын чугаалаан, америк миллионерлер Латин Америкага национал үлетпүр тургустунган турарын күзевейн турар, оон ужурунда америк «дузаламчы» национал экономиканы тургузарынче угланмайын турар деп, Кастро онзалап демдеглээн. Латин-америк чурттарның национал экономиказының дугайында АКШ-тың президентизинин медеглелинде эвес безин чок болган дээрзинче Кастро кичээнгейни угландырган. Сан-хөө концеррнери Латин Американың экономиктиг хөгжүлдезинге чедирип болгу дег кандыг-даа политикага удурланыр ийик деп Кастро чугаалаан.

Школалар, чурталга бажыннары болгаш оруктар тударынга даштыкы берилделер херек чок деп чүвени Кастро Кубада революсчу ханы чаартылгаларның чижээнден тодаргай көргүскен.

Ол айтырыгларны шиитпирлээринге 500 миллион доллар хайырлал негеттинмейн турар, харын даштыкыларның хөлдарындан национал байлактарны хунаап алыр деп чүгле чангыс чүүл негеттинин турар деп, премьер-министр медеглээн.

Бистиң Америкавысты 500 миллион доллар-биле-даа, өске кандыгдаа түң-биле садып ап болбас; экономика талазы-биле хамаарышпас чорук болгаш национал төлептиг чорук саттынмас; улустарның келир үезин кым-даа садып болбас, а ону садып турар кижи дээрге садып алыкчыны мегелээни ол болур деп, Фидель Кастро медеглээрге адыш часкаашкыннары диңмиреп турган.

Империалистерниң «хостуг делегей» дижир чүвезинин хоп-нүүлүн, күчүдээшкиннерин болгаш кемниг үүлгедиглерин сойгалап илереттишаан, Фидель Кастронуң онзалап демдеглээни болза: империалистернин кара чангыс идеалы, кара чангыс сорулгазы—ол дээрге алдын, бир эвес ол алдын ханга борашкандаа болза, оларга ажырбас. Оларда алдындан өске бурган чок. Олар хосталгага бүзүреп турарлар бе ынчаш? Олар демократияга бүзүреп турарлар бе ынчаш?—Чок! Олар чүгле алдынга бүзүреп турарлар.

Империализмнин материалдыг күчүзүнге шынныг болгаш чөптүг чорукту күчүзү, чөптүг, шынныг чорукче, эки амыдыралче 200 миллион латин-американнарның чүткүлү удурланыштыр туруп турар деп, Кастро чугаалаан. Миллион-миллион долларлар-даа, далай-чадаг шериниин солдаттары-даа, шупту солдаттар болгаш самолеттар-даа, оон туржук атомнуг бомбалар-даа ол чүткүлдү сый шаап шыдавас.

Мөлчүдүүшкүнден, колониализмден, империализмден болгаш капитализмден хосталган улусту кымдаа тиилеп шыдавас деп Кастро чугаалаан. Ынчаарга империализмнин күчүзү—ол дээрге буурап бадып чыдар күчү-дүр.

Кижи төрелгетенни империализм чүү-даа чүвеге өөредип шыдавас деп, Кастро медеглээн. Бистиң улузувус ышкаш, совет, кыдат, чехословак улустар ышкаш ындыг улустар, социалистиг бүгү чурттарның улустары ышкаш, Египеттин, Индонезиянын, Конгонуң улустары ышкаш ындыг улустар кижи төрелгетенни өөредип шыдаар. Кинчи-бектерни үзе шапкан улустар кижи төрелгетенни өөредип болур; ынчаарга кижи төрелгетенге кинчилерни чүс-чүс чылдарның дургузунда кылып келген кижилер ону өөредип шыдавас.

Сантьяго-де-Кубада Кубаның нефть дигер заводун март 13-түн эртенинде дээрбечи корабльдиң бооп турганының дугайын Фидель Кастро бодунуң чугаазының түүнелинде чугаалаан.

Кубаның революциязынга удур бүгү-ле сулчээлерниң буурап дүшкениниң соонда, Кубаның дайзыннары дембөөреп, бомбаларны октаарынга, Кубаның үлетпүр бүдүүлгелериниче артиллерия-биле боолааарынга белен болуп турар-дыр деп, ол чугаалаан. Сантьяго-де-Кубада нефть дигер заводту дээрбечи ёзу-биле боолааныының фактызы бүгү Латин Америкага дуржулга болур ужурлуг.

Кастро бодунуң чугаазын мындыг сөстер-биле доосканы:

«Бурунгаар, кезээде бурунгаар! —бистиң сорулгавыс ол-дур. Кезээде быжыг, шиитпирлиг болур болгаш кандыг-даа каража-когаралдардан чалданмас болур ужурлуг! Төрээн чурт азы өлүм! Бис тиилээр бис!».

Кастронуң «Бис тиилээр бис!» деп сөстерин мун-мун кубалар чангыс үн-биле катаптап турганнар.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга) «Уруг ачазын дилеп чор» — 9.30 шакта. «Соңгу чүктүң челээжи»—11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда. (Биче залга) «Хар кырында чечек»—4.30, 6.30, 8.30, шактарда.

«КАА-ХЕМ» — Мультипликация — 10 шакта. «Лукашиге болган бактажыышкын»—11.15, 1.15 шактарда. «Кижи—келир үеде»—3.15, 5.15 7.15, 9.15 шактарда. 9.15 шакта «Бир-ле чайын» деп кино немей үнер.

«ВОСТОК»: «Граф Монте-Кристо» (II серизы) — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА
Бөгүн
«ХАЙРАН-БОТ»
деп В. Көк-оолдуң үш көжегелиг шиизи болур.
Шииниң эгелээри кежээкинин 7 шак.
ДИРЕКЦИЯ.

ОБЛАСТЫҢ КИНО-ЭКРАННАРЫНГА

деп кинону көрүнер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда кылдызының 23-54, харыысалгалыг секретарьның болгаш харыысалгалыг дежурнайның 23-35, кодээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт кылдыстериниң 25-38, партийжи-амыдырал болгаш культура - амыдырал кылдыстериниң 37-13, иштики информация кылдызының 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг кылдыстериниң 21-27, дитажылдакчыларның 22-64, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС — 00726. Чагыг № 483. Культура эргелелинин типографиязы